

KIR. KÖZJEGYZŐK
K Ö Z L Ö N Y E

FOLYÓIRAT A PERENKIVÜLI TÖRVÉNYKEZÉS
ÉS A KÖZJEGYZŐI GYAKORLAT SZÁMÁRA.

Felelős szerkesztő:
FEKETE LÁSZLÓ DR.
budapesti kir. közjegyző.

KIADJA
A MAGYARORSZÁGI KIR. KÖZJEGYZŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE.

Megjelenik havonként egyszer
(július és augusztus hónapok kivételével).

BUDAPEST, 1929.
Held János könyvnyomdája II., Margit-körut 7. Telefon Aut. 536—95 .

TARTALOM.

Fekete László dr. bpesti kir. közjegyző : A vitézi telek. (IV. rész.)
Osgyáni Rónay Károly dr. v. kir. közjegyző : A Magyar közjegyzőség megalkotása és fejlődése. (V. rész.)

Antalfy Zsiros Aladár dr. bpesti kir. közjegyzőhelyettes : A hagyatékkal kapcsolatos, de nem örökösödési kérdések rendezése az örökösödési eljárás során.

Nékám Sándor dr. kir. közjegyzőjelölt : A Notary Public az angol jogban.

Közlemények.

Moldvai Géza dr. halála.

Új állás rendszeresítés.

A szegedi vándorgyűlés.

A zalaszengróti járásbiróság területén lévő kir. közjegyzők működési körének megállapítása.

Díjmegállapítási kérdések.

A jegyzői magán „munkálatok“.

A mérsékelt késedelmi kártérítés mértéke.

Kihirdetett törvények.

Rendeleték.

Judicatura.

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára

Felelős szerkesztő :

FEKETE LÁSZLÓ DR.

budapesti kir. közjegyző.

Szerkesztőség és kiadóhivatal : Budapest, II., Margit-körút 5/a. Tel. Aut. 517—16.

A Magyarországi Királyi Közjegyzők Országos Egyletének postatakarékpénztári csekkszámhája: 41.951.

A vitézi telek.

(Folytatás.)

Ira : *Fekete László dr.* budapesti kir. közjegyző.

V. Tulajdonváltás a tulajdonos életében.

A tulajdonváltás azon esetét, amikor az a tulajdonos halála következtében áll be (öröklés), az előzőkben ismertettük, most átérünk azokra az esetekre, mikor a tulajdonos *életében* következhet be változás a vitézi telek s a velejáró felszerelés tulajdonában.

A vitézi telek — amint láttuk — elidegeníthetetlen. E kivételt nem tűrő szabály folytán a tulajdonos a vitézi telek tekintetében elidegenítésre irányuló jogügyletet nem létesíthet s ha létesít, az a törvénytől fogva semmis.

Az alaprendelet azonban bizonyos tényekhez azt a consequentiát fűzi, hogy a vitézi telek s a velejáró felszerelés a tulajdonos életében tulajdonilag, vagy a) az államra, vagy b) a legközelebbi alkalmas várományosra száll.¹⁾

¹⁾ Azt lehetne tehát mondani, hogy mintegy *közvetve* e tények által s azok törvényszerű folyamánként a vitézi telek korlátoltan — t. i. *csak* vagy az államra, vagy a legközelebbi várományosra átruházható.

a) Az államra száll a vitézi telek ¹⁾ s a velejáró felszerelés tulajdonjoga, ha annak tulajdonosa

1) hazaárulást követ el, vagy

2) azt az esküjét, melyet a vitézi telek átvételekor letett, megszegi.

b) Amennyiben *alapítás* útján keletkezett vitézi telek s a velejáró felszerelés tekintetében az alapítólevél ez esetekre másként nem rendelkezik, a *legközelebbi alkalmas várományosra* ²⁾ száll a vitézi telek s a velejáró felszerelés tulajdonjoga, ha annak tulajdonosa

1) a vitézi telekkel kapcsolatos közszolgáltatásokat nem vagy nem híven teljesíti, (akár abból az okból is, hogy ezek teljesítésére szellemileg vagy testileg tartósan képtelenné vált, kivéve mégis azt az esetet, ha ez a képtelenség a korral, a közszolgáltatásban vagy a haza védelmében szerzett fogyatkozással vagy betegséggel jár), vagy

2) iszákosság, rendbontás, dologkerülés vagy erkölcsi szempontból súlyos megítélés alá kerülő más fontos okból a közbecsülésre méltatlanná vált, vagy

3) a vitézi telket saját hibájából megfelelően nem miveli, azt a szokásos jókarban nem tartja, terhei fedezéséről nem gondoskodik, az épületeket tűzkár ellen nem biztosítja, vagy a vitézi szék

¹⁾ Mely az államfő által aztán újból adományozható, a kezelésről addig a vitézi szék gondoskodván.

²⁾ A „legközelebbi alkalmas várományos” — szabatosan: a várományosok köréből (ideértve mint legtávolabbi várományost, az államot is) a legközelebbi, amennyiben az alkalmas (persze e feltételt az államra nem vonatkoztatván) — az a személy, ki öröklésre lenne hivatva, ha a tulajdonos az átszállás bekövetkezése időpontjában meghalt volna.

Az „átszállás bekövetkezése időpontjában” mondottuk, felmerül itt a kérdés, vajjon ez az időpont a tény megtörténtének időpontja (ex tunc), vagy a tény megtörténte megállapításának időpontja (ex nunc), vagyis a vitézi szék ily megállapítása csupán declaratív, avagy constitutív jellegű-e. Az analogia útján elindulva (pl. a holtnaknyilvánítás esete, hol a Pp. — s a Terv. is — a határozatnak declaratív hatályt tulajdonít) s különösen a Pp 734. §-ához fűzött Ind.-ban felhozott érvek alapján nézetünk szerint a tény megtörténtének a határozatban megállapított (s mindenesetre *megállapítandó*) időpontja az irányadó.

Nem mond ellen ennek az alapr. 7 §, mely csak annyit mond, hogy az átszállás bekövetkezését a vitézi szék állapítja meg, sem az, hogy az ezt abszolút hatállyal teszi.

által elrendelt egyéb biztosítási szerződéseket (pl. a leszármazók javára életbiztosítást¹⁾ meg nem köti s nem teljesíti²⁾, vagy

4) megfelelő időben családot nem alapít; vagy

5) házasságát, melyet a jogelőd nőleszármazójával kötött s mely házasságnak, valamint a jogelőd ily irányú végintézkedésének folytán a vitézi telket tulajdonul kapta — a bíróság a férj hibájából jogerősen felbontja. —

Az a) alatti esetek mellé sorozza az alaprendelet azt az esetet is (bár itt nem mindig a tulajdonos életében való átszállásról lesz szó), ha beáll az öröklés, vagy a várományosra való átszállás (fennebb b.) esete és az átvételre alkalmas utód³⁾ nincs vagy az nem igényli⁴⁾ a vitézi telket, mikor is a vitézi telek s a velejáró felszerelés — amennyiben *alapított vitézi telek* s az azzal járó felszerelés tekintetében az alapítólevél ez esetre másként nem rendelkezik — az államra száll; viszont a b) alatti esetekhez sorozhatjuk⁵⁾, azt az esetet is, mikor a vitézi telek tulajdonosa arról⁶⁾

¹⁾ Talán a kötelesrészükben szükségképp sérelmet szenvedő többi gyermek (l. előző szám 159. old.) javára szóló életbiztosításra gondol a rendelet.

²⁾ Amint látjuk, ez 1—5. alatti esetek igen széles körre kiterjeszthetők s azok alá sok minden bevonható (úgyhogy ama 6. pontra: „et quaecunque alia causa” szükség valóban nincs), ami igen széles jogkört ad a vitézi széknek, mely — amint látni fogjuk — véglegesen dönt e kérdésben.

³⁾ Az alapr.-nek az Jg. Közl. XXIX. évf. 8. sz.-ban közölt szövegében nyilvánvaló sajtóhibával „utód” helyett „mód” van szedve.

⁴⁾ Helyesebben: öröklés esetében *visszautasítja*, az átszállás esetében pedig *nem fogadja el* a vitézi telket.

⁵⁾ Az alapr. 9. §-a szerint u. i. lemondás esetében az utódlásra nézve megfelelően kell alkalmazni az öröklés esetére szóló szabályokat.

E szabályok közül csak a *törvényi öröklés* szabályai nyerhetnek itt alkalmazást, végrendeleti öröklésről (a nőleszármazó férje- vagy leendő férjének végintézkedés alapján való szerzéséről) aligha lehet szó, bajos u. i. elképzelni, hogy *élő* személy végintézkedése hatályba lépjen.

Lemondás esetében tehát az itt alkalmazható öröklési szabályok alapján a tulajdonjog arra száll, kit az adomány — illetve alapítólevél — amennyiben pedig ezek erre nézve nem rendelkeznek — a törvény (alapr. 4. §. 3. bek.) törvényi örökösül kijelöl — tehát a „legközelebbi várományos.”

⁶⁾ Nézetünk szerint nemcsak „arról”, t. i. a vitézi telekről, hanem ideértendő a velejáró felszerelés is. A felszerelés u. i., — ha az az adomány-, vagy alapítólevél, illetve későbbi kiegészítésük értelmében *velejáró* felszerelés — amint láttuk, öröklés (alapr. 4. §.), az államra (alapr. 5. §.) s a várományosra (alapr. 6. §.) való átszállás esetén mindenkor együtt száll át a vitézi telekkel, nyilván osztja tehát lemondás esetén is a vitézi telek sorsát.

„lemond“¹⁾. —

Az öröklés — már ismertetett hasonló rendelkezéseinek megfelelően kimondja az alaprendelet, hogy ha a „legközelebbi várományos“ még nem érte el azt az életkort, hogy az átvételre való alkalmasságát meg lehetne állapítani²⁾, mindaddig, míg alkalmassága megállapíttatik³⁾, a vitézi szék felügyelete mellett haszonélvezheti a vitézi telket.

Mind az a), mind pedig a b) alatti esetekben (az utóbbiakhoz számítva a lemondás esetét is), — légyen tehát az államra, vagy a legközelebbi várományosra való átszállásról szó, — az átszállás bekövetkezését abszolút hatállyal (tehát mindenkire nézve hatályosan) s végérvényesen, (tehát jogorvoslat nélkül) a vitézi szék állapítja meg, melyet tehát ebben a vonatkozásban ismét — igen széleskörű — iurisdictionális hatáskör illet; az ily határozat alapján netán szükséges végrehajtást pedig a vitézi telek fekvése szerint illetékes bíróság rendeli el⁴⁾.

A vitézi szék ily megállapítása alapján, melyet az közhirre is tehet — hivatalból fogatosítja a tkvi hatóság a szükséges tkvi bejegyzéseket, mihelyt a vitézi szék jogerős⁵⁾ határozatát hozzá átteszi.

Mik ezek a „szükséges tkvi bejegyzések“? A végr. r. 13. §-a szerint a tulajdonjog átszállás címén a) — annak tkvi feljegyzése

¹ Mai élő jogunk szerint idegenül hangzik az ingatlan tulajdonáról való „lemondás.“ A Terv (új szöv. 561. §.) azonban ismer ilyet, jelesen ingatlan tkvi derelictióját. Talán ennek hatása alatt került az alapr.-be e constructio, melyre nézetünk szerint szükség nem lenne, ha ehelyett a legközelebbi várományosra való ingyenes átruházás megengedettet volna.

A lemondás időpontjának a Terv. 561. §-nak megfelelően a lemondó nyilatkozatnak a vitézi székhez való beérkezését kell tekinteni, a végr. rend. 14. §-a u. i. előírja, hogy a lemondás a vitézi széknél — tkvi bejegyzésre alkalmas okiratban (!) bejelentendő.

² Amint az alkalmasságot, úgy azt is, melyik az az életkor, mikor ez megállapítható, esetenként a vitézi szék állapítja meg.

³ Szabatosan: mindaddig, míg alkalmassága vagy alkalmatlansága meg nem állapítható. Másként az alapr. szavait szó szerint véve, az alkalmasság megállapítási kísérletek ismétlendők lennének s a függő helyzet tarthatna mindaddig, esetleg az illető személy haláláig, míg ki nincs zárva az alkalmasság lehetősége.

⁴ s természetesen fogatosítja is.

⁵ A r. nyilván azt akarja mondani, hogy e határozat megszületésével jogerős, nem pedig azt, hogy „ha az jogerőre emelkedik“, felebbviteli fórum u. i. nincs.

mellett, hogy az ingatlan addig, míg újból adományozás alá nem kerül, a vitézi szék kezelése alatt áll, az állam, — illetve b) a határozatban megnevezett várományos javára *kell bekebelezni*.

„Kell bekebelezni“; s ha a várományos nincs még az alkalmasság megállapításához szükséges korban, kit jelöljön meg a vitézi szék határozata? A serdületlen várományost nem lehet egyszerűen a tkvbe *bekebelezni*, mert ha utóbb nemalkalmasnak bizonyul, az ő javára történt átszállás ex tunc hatálytalan s nem az ő utána, hanem az elődje után következő legközelebbi várományosra száll a vitézi telek. Másrészt a régi tulajdonos nevén sem maradhat addig a vitézi telek, mert ez nem egyeznék a tényleges állapottal, sőt a volt tulajdonos birtokban sincs s érdeke is lehet, hogy ha már nem tényleges tulajdonos, ne legyen tkvi tulajdonos sem.

Nézetünk szerint előjegyzés által oldandó meg a kérdés. Az ily várományos szerzése u. i. feltételes, az alkalmasság utólagos igazolásától függő szerzés, feltételes szerzés tkvi realizálása pedig az előjegyzés. Szemben tehát a végr. r. 13. §-ának ama rendelkezésével, hogy a tulajdonjog a várományos javára „*bekebelezendő*“, az ily esetben csupán *előjegyzendő*¹ lenne, mely előjegyzés a vitézi széknek alkalmasságot megállapító határozata alapján lesz igazolandó. Ha azután a várományos nem-alkalmasnak bizonyul, a vitézi szék megkeresése odairányul, hogy az előjegyzés töröltesék s ezzel egyidejűleg² a volt tulajdonos következő legközelebbi várományosa javára kebeleztesék be, illetve jegyeztessék elő a tulajdonjog.

Az, akiről a vitézi telek átszáll, a szándékos rongálásért felel. A rend. nem distinguál, tehát mindennemű s bármikori *terhére eső* rongálásért felelős.³ Viszont: annak (a volt tulajdonos, vagy bárki más), ki a vitézi telekbe szükséges vagy hasznos beruházást teljesített, az ily beruházások még *meglévő* értékének

¹ Az előjegyzés természetesen nem közönséges tulajdonjog-előjegyzés, hanem az alkalmasság megállapításáig tartó előjegyzés. Az igazolási határidő tehát meghosszabbított.

² Egy pillanatra sem éled fel tehát a volt tulajdonos teljes (előjegyzésmentes) tulajdonjoga. Aki egyébként is — lévén vitézi telekről szó — az előjegyzés nem igazolásától függő joghatállyal sem, amúgy sem rendelkezhet (elidegenítés, terhelés stb.) az ingatlannal.

³ Kinek? Az új tulajdonosnak. Helyes lenne az actoratust a vitézi széknek is megadni.

megtérítése iránt igénye van az esetben, ha a vitézi telek alkalmas várományos nem létében száll az államra (hazaárulás s esküszegés esetén tehát nem), úgyszintén a várományosra való átszállás minden esetében (fennebb b.)¹, a megtérítésre az köteles, kire a vitézi telek átszáll; a megtérítő összeget — ismét iurisdictionalis hatáskör — a vitézi szék állapítja meg. Az alapított vitézi telekre nézve a megtérítés tekintetében az alapítólevél rendelkezései (s csak ezek) irányadók.

VI. A vitézi telekhez kapcsolt jogok s kötelességek. — Szervek.

„A vitézi telekhez kapcsolt jogok és kötelességek“ — ez a címe az *alapr.* 8. §-ának, mely azonban *jogot* egyet említ, nevezetesen, hogy a tulajdonos és a legközelebbi várományos az eskü letétele után családneve mellett a „Vitéz“ jelzöt viselheti.

Ugyanez a szakasz *kötelességül* a következőket írja elő: a felszerelés mindenkor jókarban tartandó, megfelelően pótlandó, a szokásos szükséges vagy hasznos beruházások kellő időben teljesítendőek;

a vitézi telekkel kapcsolatos közszolgáltatásokat a mindenkori tulajdonos, sőt annak életében is az átvételre hivatott legközelebbi várományos — utóbbi annyiban, amennyiben ezt az adománylevél, az ahhoz csatolt netaláni szabályzat vagy az *alapr.*-ben foglalt felhatalmazás alapján kiadott rendeletek megállapítják — ezek rendelkezéseinek megfelelő módon kötelesek teljesíteni. A közszolgáltatások hű és pontos teljesítésére a vitézi telek átvételkor esküt kell tenni, a várományos pedig már akkor felhívható az eskü letételére, mikor a fentebbiek szerint a közszolgáltatások részéről való teljesítésének ideje — az előd életében — elkövetkezett.

Az eskü — saját hibából történt le nem tételének sanctiója, hogy az illető a vitézi intézményt illetően minden vonatkozásban nem létezőnek tekintendő. —

A *Szervezeti Szabályzat* szerint további előjogok,² illetve kötelességek:

a „nemzetes“ cím, a vitézi jelvény viselése, anyagi és

¹ S nézetünk szerint a „lemondás“ esetében is.

² A nyert ingatlanról nem szólva, az u. i. nem jog, hanem vagyon s arra vonatkozó jog, mint *igény* nincs.

erkölcsi támogatás a vitézi szék részéről, ugyancsak számíthat a vitéz a polgári s katonai hatóságok s — feltehetőleg bárki más — részéről hathatós támogatásra.

Kötelessége viszont a jó gazda szorgalmával gazdálkodni, a vitézi szék utasítását követni¹, rendkívüli esetekben külső és belső ellenséggel szemben a rendőri s egyéb hatóságok támogatására lenni, a jó családapa gondosságával eljárni (biztosítás, gyermeknevelés), családot alapítani (a nősüléshez a vitézi szék engedélye kell²), idegen hangzású nevét megmagyarosítani, a vitéztársakkal bajtársias viszonyban élni, a tisztí sorban volt vitézek az alájuk rendelt vitézeket támogatni, azokat ellenőrizni kötelesek, továbbá: nemzetellenes ténykedések figyelemmel kísérése, a magyar nemzeti irányú törekvések támogatása stb. —

A vitézi telek s a vitézek feletti felügyeletre, a közszolgáltatások irányítására és számonkérésére, a fegyelem, a hazafias érzés s együvértartozás ápolására az *alapr.* megfelelő szerveket rendel létesítendőeknek.

Az *alapr.* (10. §.) szavainak értelme szerint e szerv egy collegialis testület: a vitézi szék. Ennek s az egész szervezetnek az élén az elnök áll, kit élethossziglan a vitézi szék tagjai választanak s ki egyszersmind a vitézek főkapitánya. Az elnöki teendőket az elnöki szék betöltéséig, úgyszintén az elnök tartós akadályoztatása esetén az államfő megbízottja látja el.

A vitézi szék tagjai 1. a miniszterelnök, a bel-, földművelés-, igazságügyminiszter s a honvédelmi miniszter egy-egy képviselője, 2. a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetségének ügyvezető gazdátja és 3. nyolc kinevezett tag; utóbbiakat kiket a vitézi telekkel járó jogok is megilletik, elsőizben az államfő, nevezi ki, amennyiben utóbb ily tagsági hely megüresedik, e helyre a vitézi szék többi tagja a középirtok nagyságát elérő vitézi telek tulajdonosai sorából szótöbbséggel 3 személyt hoz javaslatba, kik közül az új tagot a vitézi szék elnöke nevezi ki.

Az *alapr.* szerint a szervezet részleteit, a vitézi szék ügyrendjét s azt is, hogy a vitézi szék egyes tennivalóinak végzése mennyiben bízható alsófokú szervekre, a „vitézi szék hozzájárulásával készült szabályzat“ állapítja meg.

A szerint: több megye irányítását a törzsszék gyakorolja, ennek élén a törzskapitány áll (ki egyben a vitézi szék tagja),

¹ 50 életéve betöltéséig a várományos pedig 17 életéve betöltésétől.

² Az eng. niánya házassági jogi vonatkozásban azonban nem impedimentum.

egy-egy megye vitézi szerve a vármegyei szék élén a székkapitánnyal. A megyén belül minden járás élén a vitézek hadnagya áll, ki mintegy családfő, barátja, tanácsadója a járás minden tagjának.

A Szervezeti Szabályok szerint a vitézi szervezet *tagja* lehet minden oly magyar állampolgár, ki egyrészt a világháborúban nagy őseinkhez méltóan viselkedett s a hősiességnek úgy a jelen-, mint az utókornak példaképül állítható tanújelét adta, másrészt a becstelen, Istent s Hazát tipró forradalmak idején hűséges maradt hazájához, melyért a harcok mezején életét kész volt áldozni. A jelentkezéseket a vitézi szék bírálja el¹ s tesz az adományos illetve az adományozás s alapítás megerősítése iránt az államfőnek előterjesztést. Hősi halált halt atya árvája, illetve annak gyámja szintén folyamodhatik felvételért, ha úgy a hősi halott atya, mint ő maga a saját személyében a követelményeknek megfelel.²

*

A fentiekben megkíséreltük vázlatát adni a vitézi telkek jogintézményének. Célunk természetesen ehelyütt csakis az intézmény jogi vonatkozású ismertetése volt. Amint láttuk, a vitézi telek a régi jog donatiós birtokának s az új jogfejlődés — végrehajtásmentes családi birtokának (homestead) bizonyos sajátosságait egyesíti — amazokat persze korszerű formában — magában, amellet azonban a régi hűbéri birtok bizonyos vonatkozásai is felismerhetők.

Maga a jogintézmény új — és még sem egészen új jogunkban. Hasonlít a régi jog királyi adománybirtokához,³ a hitbizományhoz s a legújabb jog haditelek intézményéhez.⁴ —

¹ A vitézi szék ez irányban a maga részére bizonyos szabályokat állított fel s — elkülönítve a tisztí s legénységi állománybeli személyeket — bizonyos, „személyes“ vitéséggel kiérdemelt harctéri kitüntetésekhez kötötte a felvételt, mely kitüntetések mértéke kisebb az alapításnál, mint az adományozásnál.

² Magunk is szemtanúi voltunk egyik beültetés lélekemelő szertartásának, mikor a limanovai csatában hősi halált halt Palásti János, Nádasdy huszárezredbeli őrmester kiskorú árvája iktattatott be az atyja vérén szerzett vitézi telekbe.

³ Melyet tudvalevőleg az államfő közjogi méltóságából kifolyólag „iusto servitio“ (aranybulla 17. c.) közérdemek jutalmául (laureo virtutis) adományozott („dedimus, donavimus, contulimus“) érdemes hazafiaknak. S érde-meikért ezek utódaiknak.

⁴ Melyet az 1820/1917, I. M. sz. rend. létesített s az 1920 :XXXVI. t. c. 77. §-a hatályában fenntartott. Ennél is characteristicum: az elidegenítés és terhelés tilalma, a bérbe-, haszonbérbe adásnak, használat-átengedésnek igen korlátolt volta, specialis, bár a vitézi telek ily szabályaitól eltérő öröklési szabályok.

A Magyar közjegyzőség megalkotása és fejlődése.

Irta: *Osgyáni Rónay Károly dr.* v. kir. közjegyző.

(Folytatás.)

IV.

A magyar közvélemény megnyilatkozása.

Az 1867. évi osztrák-magyar kiegyezés forduló pontot képez hazánk történetében és pedig politikai, közgazdasági és igazságügyi szempontból egyaránt.

Amint már említettem, saját hibánkon kívül nagyon elmaradtunk minden tekintetben a nyugati államok mögött.

Szabad rendelkezésünket visszanyervén lázas tevékenység indult meg minden téren.

Mindent alapjából ujjonnan kellett megalkotni és fölépíteni.

Még csak egyetlen alkalmas épülete sem volt fővárosunknak, amelyikben akár valamely minisztériumot, akár bíróságot vagy egyéb hivatalt csak tűrhetően is el lehetett volna helyezni. A legtöbbnek úgyszólván évtizedeken át kibérelt magánházakban kellett nyomorúságosan tengődnie.

De ami még fontosabb, a szükséges számban a kellő szakképzettséggel bíró egyének sem állottak rendelkezésre minden szakmában. Sőt tán nagyítás nélkül mondhatom, hogy egyikben sem. Ezen sem csodálkozni, sem megütözni nem lehet, mert évszázadokon át osztrák gyámkodás, sőt háttérbe szorítás alatt szenvedtünk, nem volt tehát alkalom se szaktudás megszerzésére.

Önrendelési jogunk visszaszerzése után is elsőrendű fontossággal bírt a sok sürgős teendő között az ügyek fontosságára tekintettel helyes sorrendet betartani. Kétségtelenül a legéletbevágóbbak voltak a kiegyezési

törvények és ezek közt az úgynevezett „Kvóta megállapítás“ tető alá hozása, — továbbá a kiegyezés Horvátországgal, — az Erdéllyel való unió, — a nemzetiségi törvény megalkotása, stb. De az igazságügyi kérdések közt is voltak sürgősebbek és fontosabbak a közjegyzőségnél, amint erre a II. szakasz végén már említést tettem, hogy ezek közt az igazságügyi kormány a helyes sorrendet be is tartotta.

A közvélemény azonban elég korán megnyilvánult a közjegyzői intézmény érdekében. Elsőnek a budapesti kereskedelmi és iparkamara már 1868 július 30-án megtartott ülésén sürgette a közjegyzői intézmény felállítását, titkárának, Szvetenay Miklós dr.-nak kezdeményezésére. A sürgetés különösen a kereskedelmi forgalom érdekében történt, mert „a forgalmi élet mai fejlettségében — (így szól a határozat), ezen intézmény többé nem nélkülözhető, a kérdés megoldását tehát veszély nélkül most már halogatni nem lehet.“ Felterjesztéséhez kész törvényjavaslatot is csatolt, mely azonban a későbbi fejleményekre befolyással nem bírt.

Ugyan ezen időben az ország ügyvédi egyletei különösen pedig a „Budapesti Ügyvédi Egylet“, melynek tagjai sorában az akkori jogász világ legkiválóbbjai foglaltak helyet: (Szilágyi Dezső, Busbach Péter, Bróde Lipót, Bogdán Lajos, Környei Ede, Pósfay Károly, Simon Florent, Teleszky István stb.) tüzetesen foglalkoztak a közjegyzőség életbeléptetésének kérdésével.

Jellemző, hogy legelejétől fogva ezen egylet jogászai két pártra szakadtak. Az egyik párt a leghatározottabban állást foglalt a közjegyzői kényszer minden formája és terjedelme ellen s ezen párt vezérei dr. Környei Ede és dr. Teleszky István ügyvédek voltak.

A másik párt a közjegyzői kényszer mellett foglalt

állást Pósfay Károly királyi táblai bíró és Halmosi Endre dr. igazságügyminiszteri tanácsos vezetése alatt.

Jellemző, hogy a közjegyzői kényszer épen az ügyvédi kar ellenezte a leghatározottabban. Ez nem volt ment a kenyérkérdés jellegétől. Eddig az ügyvédi kar végezte túlnyomó részben az okiratok szerkesztését, tehát a karnak évről-évre rohamosan emelkedő számánál fogva mindég határozottabban ellenezte a közjegyzői kényszert.

A felemlített kiváló jogászok kezdeményezésére 1870. évi szeptember 25—30 napjain meg lett tartva az első magyar jogászgyűlés, amelynek egyik megvitatás alá kerülő főpontja a közjegyzői intézmény életbeléptetésének kérdése volt. Ezen jogász gyűlésen dr. Pósfay Károly a következő indítványt terjesztette elő:

„Mondja ki a jogászgyűlés: hogy jogbiztossági állapotunk javítását eredményező egyik lényeges jogi reformkép, valamint a forgalom élénkítésére s a hitel emelésére, a népünkben elgyengült jogérzet szilárdítására, a társadalmi rend és józan szabadság gyámolítására és irányadó hathatós befolyást gyakorló segédeszközkép is, a célszerűen szervezett közjegyzői intézetnek, mint önálló és a bíróságoktól teljesen független egyik állami jogi hatósági intézetnek oly hivatási hatáskörrel hazánkban történendő behozatalát tekinti, mikép a közokiratok intézményének és egyáltalában a magánjogi téren szükséges jogbiztossági előintézkedéseknek összes teendői, a behozandó közjegyzői intézet kizárólagos hivatási hatáskörébe soroltassanak, nem különben, mikép a közjegyző által kiállítandó közokiratoknak végrehajtó és kizárólagos telekkönyvi jogerő tulajdonítassék.“

A jogászgyűlés, központi bizottsága ezen indítványt véleményezés végett Bogdán Lajos ügyvédnek adta ki, aki a közjegyzői kényszert a házastársak, valamint a gyá-

mok és gondnokok által kötött szerződésekre való kiterjesztését is ajánlotta.

Ehelyütt ki kell emelnem, hogy Bogdán Lajost akkori jeles igazságügyminiszterünk Horváth Boldizsár már előzőleg kiküldte volt Franciaországba az ottani közjegyzői intézmény tanulmányozása végett, aki tanulmányozásának eredményéről jelentést tett, sőt amint látni fogjuk törvényjavaslatot is dolgozott ki és pedig a francia közjegyzői törvény szellemében. Így aztán nem csodálkozhatunk, ha dacára ügyvéd voltának a közjegyzői kényszer minél tágabb kiterjesztése mellett foglalt állást.

A jogászgyűlésen a közjegyzői kérdés előadója Környei Ede volt, aki az indítványt általánosságban melegen pártolta, rámutatott az akkori rendezetlen és bizonytalan jogállapotra, amelynek megszűnését a közjegyzői intézmény életbeléptetésétől lehetett remélni, tehát indítványozta, hogy a szakosztály mondja ki a közjegyzőség meghonosításának szükséges voltát.

Halmosi Endre szintén pártolta az indítványt, és javasolta, hogy a következő határozat hozassék:

„Törvénykezési rendszerünk korszerű átalakításának szükségképi követelménye, hogy a közjegyzőség mint a bíróságtól és ügyvédségtől teljesen elkülönített, önálló közintézmény szerveztessék, hogy a közjegyzők működésükben csak a törvénynek legyenek alárendelve s az általuk hatáskörükön belül felvett okmányok közokirati erővel bírjanak.“

A szakosztályban a közjegyzői intézmény szükséges volta ellen nem történt egyetlen felszólalás sem. Némi vita csak afölött volt, hogy a perenkívüli eljárás mely határig ruháztassék a közjegyzőre. Végül a szakosztály a következő rövid elvi határozatban állapodott meg:

„a közjegyzői intézményt Magyarországon meghonosítani szükséges.“

Az elvi határozat részletesebb kifejtésénél nagyobb vita után a gyűlés elfogadta egyhangulag Halmosi fenti rövid indítványát azon helyes megokolással, hogy a jogászgyűlésnek nem lehet hivatása részletekbe bocsátkozni, hanem be kell érnie az elvi kijelentéssel.

A szeptember 29-én megtartott jogászgyűlési teljes ülésen Schulek Gusztáv ügyvéd a szakosztály javaslatához azon pótindítványt tette, hogy: „miután a közjegyzői intézménynek nálunk egész terjedelmében azonnali behozatala nem időszerű, azt egyelőre csak szűkebb körrel lehet honosítani.“ A teljes ülés ezen pótindítvány elvetése mellett a IV. szakosztály indítványát fogadta el.

Kétségtelen, hogy a jogászgyűlés ezen állásfoglalása az igazságügyi kormányzatnak is erős támaszul szolgált a tekintetben, hogy a közjegyzői intézményt nálunk minél előbb meghonosítsa.

Legcélszerűbb ezen a helyen közölni kivonatossan a Bogdán Lajos által kidolgozott és az igazságügyi kormányhoz beterjesztett törvényjavaslatot:

A közjegyzőt az igazságügyminiszter nevezi ki a kamara ajánlatára.

A minősítés föltétele: három évi közjegyzői fősegéd minőségben töltött gyakorlat és közjegyzői vizsga.

A közjegyzői hatáskör kérdésében kevés eltéréssel a francia törvény rendelkezéseit fogadta el. Kizárólagos hatáskörébe kívánta utalni a gyámság és gondnokság alatt lévő ügyleteit is.

Végrendelet felvételénél nap és óra megjelölendő, valamint az is, hogy milyennek találta a közjegyző a végrendelezőnek testi és szellemi állapotát, s amennyiben aggályai volnának, szakértő véleményét kérheti ki.

Az örökségi ügyeket a közjegyző hatáskörébe utalja, mindazon esetekben, amelyekben kiskorúak, gyámság, vagy gondnokság alatt állók és távol lévők vannak érdekelve. Ő eszközli a leltározást és szükség esetén a zár alá vételt is. Ha osztályegyezés nem sikerül: a közjegyző intézkedik perre utasítás iránt is. Így tehát a közjegyző hagyatéki ügyekben minden birói beavatkozás nélkül járt volna el és csak kizárólag per esetén került volna a bíróság elé. A közjegyző intézkedik a hagyatéki ingatlanok telekkönyvi átíratása iránt is. Oly esetben, amidőn nem közjegyző tárgyalja a hagyatékot, az örökösök a telekkönyvi átíratáshoz szükséges okirat felvétele céljából örökségi joguk igazolása mellett a közjegyző közbenjárását lettek volna kötelesek igénybe venni.

Ingatlanok árverését is a közjegyző hatáskörébe utalja, aki a foganatosítási záradékkal ellátott árverési jegyzőkönyvet mint közokiratot közvetlenül terjeszti be a telekkönyvi hatósághoz átíratás végett.

A közjegyző jogosítva lett volna okmányt, készpénzt és értéktárgyakat minden korlátozás nélkül letéti megőrzés végett átvenni.

A közjegyző jelöltek gyakorlati vizsgálatát a kamarák eszközölték volna.

Ezen javaslatot az igazságügyminiszter, most már Bittó István ugyan nem fogadta el, mert a később bővebben kifejtendő okoknál fogva a hazai viszonyokat ily tágkörű közjegyzői intézmény meghonosítására nem találta érettnak, — de a készülő újabb előadói javaslat is jóval tágasabb teret biztosított volna a később törvényerőre emelkedettnél.

Mindezek nem maradtak titokban, tehát csakhamar szükségesnek látta a közjegyzői kényszert ellenző, túlnyomóan ügyvédekből álló párt, hogy a következő, 1871.

évre tervezett II. jogászgyűlés tárgysorozatába a közjegyzői kérdést újból felvétesse.

A miniszteriumot azonban a közjegyzői kényszer ellenes agitáció nem csak, hogy nem térítette el a szabadelvű felfogásától, hanem a törvény javaslat szakbizottsági tárgyalását rendelte el, amelyben a miniszter Bittó István a közjegyzői kényszer ellen leghangosabban küzdő jogászokat, mint Környei Edét, Teleszky Istvánt és elvtársaikat nem hívta meg, de igenis meghívta a közjegyzői kényszer hiveit, mint Halmosi Endrét, Bogdán Lajost, Pósfay Józsefet és a mérsékelt irányú Bróde Lipótot.

A szakbizottság Szabó Miklós, akkor királyi ítélőtáblai, később curiai elnök vezetése alatt 1871 június 27-én kezdte meg tárgyalásait. Az elnök megnyitó beszédében feltűnő módon hangoztatta: „hogy a mult évi jogászgyűlésen (az I-sőn) a közjegyzői kényszer kérdése kimerítően tárgyalatott, úgy amint a közelgő jogászgyűlés is fog e kérdéssel újabban foglalkozni. Ne tegyék függővé a tanácskozások folyamán előadandó véleményeiket a jogászgyűlés véleményétől, amint hogy az igazságügyminiszternek törvényhozás elé terjesztendő javaslata sem fog sem a jogászgyűlés, sem a szakbizottság véleményének präoccupálni.“ E feltűnő elnöki kijelentésnek célja volt jelezni az igazságügyminiszter abbeli szándékát, hogy a közjegyzői kényszer kérdésében az ellene oly határozottan küzdő jogászok befolyásának tágitani nem hajlandó. Ezen időpontban tehát még igen jól állt a közjegyzői kényszer ügye az igazságügyminiszteriumban, ami azonban, amint látni fogjuk nemsokára erősen megváltozott.

A II. jogászgyűlésen a közjegyzői kényszer ellenes párt feje Környei Ede, a következő javaslatot terjesztette elő a IV. szakosztálynak:

„Mondja ki a magyar jogászgyűlés meggyőződés-

seként, hogy a közjegyzői kényszer, mint jogtalan és majdnem a kivihetlenségig célszerűtlen mellőzendő, — különösen a meghonosítandó közjegyzőségi törvénybe fel ne vétessék az a szabály, hogy valamely jogügylet azért érvénytelen, mert az arról irt okmányt nem a közjegyző szerkesztette és hitelesítette.“

Ezen indítványt a központi bizottság Bróde Lipótnak adta ki vélemény adás végett, aki szintén ellenezte azt, hogy valamely jogügylet azért legyen érvénytelen, mert közjegyzői okiratba foglalva, vagy hitelesítve nincs, de mégis a közjegyzői okiratoknak különös előnyöket kívánt biztosítani a magánokiratokkal szemben, különösen a telekkönyvi intézményre való tekintettel, valamint az állam különös oltalmára szoruló személyek, mint kiskorúak, vakok, siketnémák stb. ügyeik tekintetében.

Környei Ede indítványa a IV. szakosztály szeptember 25-iki ülésén került tárgyalás alá, ahol azt túlságosan bő indokolással iparkodott elfogadtatni. Utána Halmosi Ede, Bróde Lipót indítványa mellett szólalt fel, különös súlyt helyezvén arra, hogy ha nem is pártolná a szakosztály a közjegyzői kényszert, annak mellőzését se mondja ki, mert e kérdés még sokkal bővebb megfontolást igényel. Ily szellemben szólaltak fel Manheimer Ignác, Bogdán Lajos, Pósfay Károly és Emmer Kornél. Az utóbbi helyesen kiemelte, hogy szilárd törvényes rend kényszer nélkül el sem képzelhető.

Nagy János, kunsági kapitány telekkönyvi jog bekebelezésének kellékeiül a hitelesítési kényszer meghonosítását ajánlotta.

Végül Teleszky István szólalt fel és a következő indítványt terjesztette elő:

„Mondja ki a jogászgyűlés, hogy a közjegyzői kényszer azon értelemben, miszerint valamely jogügylet érvényes-

sége, vagy dologbani jog szerzése az okirat közjegyzői felvételétől, vagy hitelesítésétől tétessék függővé, — mellőzendő.“

Ezen indítványt a szakosztály szótöbbséggel elfogadta, úgy szintén a következő napon a teljes ülés is.

E határozatra vezethető vissza, hogy a később megalkotott közjegyzői törvény 54. §-a a közjegyzői kényszert fölötte szűk határok közé szorítja.

A közjegyzői kérdésnek egy év leforgása után a II. jogász gyűlés előtt újból való felvetése tehát az ügyre határozottan ártalmas volt.

Megállapíthatjuk, hogy a kényszer ellenzői túl lőttek a célon, amikor a közjegyzői kényszert egyáltalán minden esetben ellenezték. Ez mint részletkérdés, a törvényhozás által oldható meg csak helyesen. Viszont azonban a kényszer pártfogói is túl lőttek a célon, amikor a kényszert a telekkönyvi jogok szerzésére is kiterjeszteni kívánták. Ez az akkori időkből szinte kivihetetlen lett volna, amint arra később még visszatérek. A túl sokat követeléssel tehát az intézmény jóakarói sokkal többet ártottak, mint használtak az ügynek, mert a kényszer ellenzői a tájékoztatlanokat (pedig a jogászok túlnyomó része a teljesen ismeretlen közjegyzői intézményt illetőleg annak volt tekintendő) könnyű szerrel hódították a maguk zászlaja alá.

A kényszer hívei túl lőttek a célon akkor is, amikor Franciaország és Bajorország példájára hivatkoztak.

Franciaországnak azon időben nem volt rendes telekkönyve, hanem csak jelzálogkönyvei. Ott tehát a közjegyzői kényszer mellőzhetetlen volt, mert a jogügylet egyedüli bizonyítéka és egyúttal biztosítéka is a róla felvett közjegyzői okiratban volt. Habár kisebb mértékben, de hasonló viszonyok voltak Bajorországban is. Itt azon időben csak jelzálog erhmeeselési tén jegyeztetett be az

ingatlan kötelezőleg a telekkönyvbe. Nehogy a rossz-hiszemű ingatlantulajdonos ingatlanát más elnevezés alatt ismételve terhelje meg, vezetése a telekkönyvbe, sőt esetleg el is adja: egyetlen biztosítékul szolgált a telekkönyvi kényszer behozatala. A közjegyző itt köteles volt minden tulajdoni átruházást a telekkönyvnek bejelenteni a birtokbiróságnál, amely bejelentés alapján az ingatlan telekkönyvezése hivatalból történt. Nálunk azonban egy, a tökéletesség magas fokán álló telekkönyvi intézmény azon időben már nem csak hogy létezett, hanem gyökeret is vert.

Különösen ki kell még emelnem, hogy már ez alkalommal a közjegyzői kényszerellenes párt egyik fő ütőkártyául arra kezdett hivatkozni, hogy Ausztriában a hitelesítési kényszert ugyan behozták, de az oly célszerűtlennek bizonyult, hogy csakhamar ismét hatályon kívül helyezték. Ez azonban ily beállításban nem felelt meg az igazságnak.

A tényállás röviden a következő. Amint már az előző szakaszban előadtam, Ausztriában egy új közjegyzői rendtartást alkotott a törvényhozás, mely azonban nem intézkedik azon kérdésben, hogy mely jogügyletek érvénye van közokirat felvételéhez kötve. Ezt a kérdést egy közvetlen követő külön törvény rendezi, amelyben azonban szó sincs a telekkönyvi kényszerről. Már akkor létezett azonban az ugyancsak 1871. évben július 25.-én hozott és a birodalmi törvénytárban 95. szám alatt kihirdetett s telekkönyvi ügyeket újból rendező osztrák törvény, amelynek 31. szakasza megállapítja, hogy tulajdonjog, zálogjog, továbbá szolgálmi jog, stb. telekkönyvi bejegyzése csak oly okirat alapján eszközölhető, ha azon szerződő félnek névaláírása, akinek joga megszűnik, megterhelhetik, vagy átalakítatják, közjegyzőileg a szerződésen

hitelesítve van és pedig vagy közjegyző, vagy bíróság által. Az igaz hogy az osztrák közvélemény ezen hitelesítési kényszert csekély értékű ingatlanoknál, illetőleg jogoknál aránytalanul költségesnek és fölöslegesnek tartotta, aminek folytán ezen törvényes intézkedés oda módosított, hogy a mai 30 schillingen alóli értéknél a kérdéses névaláírások hitelesítése helyett elegendő, ha a kérdéses szerződést olyan két tanu előttemezi, aki névaláírása mellett megjegyzi, hogy hol és mikor született és hol lakik.

Ezen aránylag jelentéktelen módosítástól eltekintve a kérdéses törvény eleitől fogva a mai napig változatlanul érvényben fenáll.

A magyar közjegyzői kényszer ellenes pártnak tudomására jutott azon körülmény, hogy a munkában lévő Bithó-féle közjegyzői törvénytervezet a közjegyzői kényszert kiterjesztette volna:

a) Ingatlan tulajdonát átruházó szerződésekre, a hagyatéki eljárás során létrejött osztályegyezség és perbiróság előtt kötött per egyezség kivételével.

b) Házassági szerződések és hitvestársak által egymás javára kiállított adóslevelek és adósság elvállalásokra.

c) Ajándékozási szerződésekre, az ajándékozott tárgy valósággal át nem adatik.

d) Vakok és irni nem tudó süketek jogügyleteire.

A törvénytervezet ezen intézkedését elfogadta illetőleg helyeselte a budapesti királyi Itélőtábla is. A Marosvásárhelyi királyi ítélőtábla még tovább ment egyrészt, amennyiben a közokirati kényszer kiterjesztését javasolta a fel és lemenők és sógorok között kötött szerződésekre. Viszont azonban az ingatlanokra vonatkozó szerződéseket az esetben, ha a szerződő felek valamelyike irástudatlan. Hasonlóképen a kereskedelemügyi miniszterium is java-

solta a közokirati kényszer kiterjesztését a fel- és lemenő ági rokonok közt kötött vagyonátruházási szerződésekre.

A közvélemény újból megmozdult és a pesti kereskedelmi kamara, valamint a soproni kereskedelmi kamara oly felterjesztéssel élt az igazságügyi kormányhoz, melyben ingatlan iránti ugynevezett „dologbani jog“ bekebelezéséhez, továbbá házastársak közötti adásvétel, csere életjárulék, kölcsön és adósság átvállalási szerződések érvénye közjegyzői okirat felvételéhez köttessék.

A kolozsvári kereskedelmi kamara a kényszer kiterjesztését ingatlanoknak jelzáloggal való megterheléséhez is javasolta.

A debreceni ügyvédi kamara a közokirati kényszer elrendelését javasolta írni és olvasni nem tudók, házastársak, továbbá harmadizigleni rokonok és sógorok közt megkötendő szerződésekre.

Ily körülmények közt nem csudálhatjuk tehát, ha a közjegyzői kényszerellenes párt a maga álláspontjának érvényesülését a második jogászgyűlésen kierőszakolni iparkodott, mert igen nagy érdekek forogtak kockán.

(Folytatás következik.)

A hagyatékkal kapcsolatos, de nem örökösödési kérdések rendezése az örökösödési eljárás során.

(Folytatás.)

Irtá: *Antalffy Zsirus Aladár dr.* budapesti kir. közjegyző-helyettes.

Az általam vallott és az előzőkben elmondottakból kitünő álláspont egyébként magával az örökösödési eljárással sem ellenkezik, sőt annak rendelkezéseiből következik.

Az Öe. 40 §-a és a VR 43 és 48 §§-ai kötelezik a leltá-

rozó közeget, hogy a hagyatéki kimutatásba felvegyék mindazon vagyontárgyakat, amelyek az örökhagyó birtokában voltak; vagy amelyek nincsenek ugyan az ő birtokában, de tulajdonául állítatnak be. Különösen meghagyja a 48. § azt, hogy a férj tulajdonában lévő összes ingók a nevére telekkönyvezett ingatlanok is felveendők a hagyatéki kimutatásba, tekintet nélkül a feleség közszerzeményi jogára. Kimondja azonban azt is, hogy a leltározó tartozik mindazon megjegyzéseket a leltárba felvenni, amelyek arra vonatkoznak, hogy az örökhagyó állítólagos tulajdonát ki és mi címen igényli, illetve, hogy a feleség azt közszerzemény címen igényli. Kötelezi továbbá a leltározó közeget a törvény arra is, hogy a hagyaték szenvedő állapotát — a hagyaték tartozásait leltározza.

Ha az igénylők megjegyzéseit fel kell venni a leltárba, vajjon mi értelmé volna kizárni mindezeket az érdekelteket a hagyaték tárgyalásából s evel elvenni még csak annak lehetőségét is, hogy igényeik tekintetében az örökösökkel megegyezésre jussanak. Miután elvileg az örökös ipso jure a halál pillanatától fogva a hagyaték tulajdonosának tekintendő, minden kétséget kizáróan joga van teljesen szabad belátása és tetszése szerint rendelkezni afelől, hogy a hagyatékként leltározott vagyontárgyakat hagyatékul tekinti-e vagy sem. Amennyiben azonban e tekintetben kételyei vannak s ezen kérdéseket tisztázni óhajtja, különösen pedig tisztázni óhajtja oly esetben, amikor az örökös beleegyezése nélkül az általa hagyatéknek nem tartott vagyontárgy, annak jogszerű birtokosa kezéhez ki nem adathatik, — ennek a hagyaték tárgyaláson való eszközlését kizárni az igazságszolgáltatás érdekében az öngyilkossággal volna egyenlő jelentőségű, mert ha a hozott végzés rendelkezései szerint minden egyes már megegyezésen alapuló kérdést perrel kellene eldönteni, a perek oly lavinája öntené el a bíróságokat, hogy ez az igazságszolgáltatás csődjét jelentené.

Amint említettem, az Öe. kinosan vigyáz arra, hogy az örökösödési eljárás során csupán az örökös érdekei vétessenek figyelembe, hogy az eljárás ura az örökös legyen. Mégis módot ad arra, hogy az igénylő a hagyaték tárgyalásán megjelenhessen, ott a leltárra vonatkozó észrevételét megtehesse. Az Öe. 53. §-ának utolsó bekezdése kimondja, hogy a hagyaték tárgyalására bármely érdekelt fél megjelenhet akkor is, ha megidézve, — vagy a tárgyalás határnapjáról értesítve nem volt is. — Megjelenhet tehát a

tárgyaláson mindenki, aki magát érdekeltnek véli, nemcsak az Öe. 3-ik pontjában említett kiváltságosak és az özvegy, akit az Öe. 53. §-a megidézendőknek jelent ki, hanem bármely érdekelt, akkor is, ha magát örökösnek véli vagy ha tulajdoni igényt vagy más egyéb igényt jelent be a hagyatéku leltározott valamely vagyontárgyra, avagy ha az örökhagyó hitelezője.

Az Öe. 53. §-a az idézettek két csoportját különbözteti meg, a megidézendők és az értesítendők körét. E szakasz utolsó bekezdésében pedig kijelenti, hogy a tárgyalásra bármely érdekelt megjelenhet, még ha megidézve nem volt is, mint hitelező, illetve igénylő. Az Öe. 55. §-a megmondja, hogy miért jelenhet meg a tárgyaláson minden érdekelt. Azért, hogy a leltárba vett tárgyak tekintetében nyilatkozhasson. S amennyiben meg nem egyeznek, úgy a leltárra vonatkozó észrevételeiket jegyzőkönyvbe kell venni. Ezzel kezdődik s ezzel fejeződik be a kívül állók minden tevékenysége. Megjelenhet, előadhatja a mondókáját, ha az örökös meghallgatja s kijelenti pl., hogy a tulajdonul igényelt vagyontárgyat a vagyonállapot megállapításakor hagyatékként felvenni nem kívánja s annak kiadása tekintetében megegyeznek, az erre vonatkozó megállapodás jegyzőkönyvbe foglaltatik, s az érdekeltek előterjesztése alapján a hagyaték átadásakor, avval kapcsolatban, intézkedés teendő a felek megegyezése szerint. Ha azonban az örökös a kérelmet nem honorálja, az igényt tartó észrevétele jegyzőkönyvbe vétetik, evvel a kérdés a hagyatéki eljárás során elintéztést nyert, s jogát az igénylő már csak a törvény rendes útján érvényesítheti anélkül, hogy erre a hagyatéki bíróság által utasítatnák. Az igénylő nem köteles megjelenni a tárgyaláson — még a 3. §. 3. pontjában említett hitelező és tulajdoni igénylő sem köteles megjelenni. — Ezért idéztetik meg az örökös, míg az igénylő csak értesítetik, mert az idézés jogkövetkezményekkel jár, az értesítés nem. Kimondja ezt az 53. § első bekezdése a következőkben: „Hagyatéktárgyalására kitűzött határnapról értesítendők ugyan, de azzal a hozzáadással, hogy megjelenésük a hagyatéki tárgyalás lefolytatását nem akadályozza. Igényeiket az örökös ellenében meg nem jelenésük esetében is érvényesíthetik.“ Azonnal a törvény rendes útján léphetnek fel, mert az örökség ipso jure átszáll az örökösre és pedig a maga egészében, tehát a birtoklás esetleges jó vagy rosszhiszeműségével egyetemben. Sem az örökös, sem az igénytartó a ma követett gyakorlat folytán jogaiban sérelmet

nem szenved. A főszemélyként szereplő örökös megkérdezése és beleegyezése nélkül mi sem történhetik, s így minden érdeke biztosítva van. Viszont a hagyatékkal kapcsolatos mindennapi kérdései az életnek megegyezéssel, per nélkül, költség nélkül levezetettnek a jogrend nagy folyamába.

Dr. Ragályi Lajosnak a örökösödési eljárásról írt könyve is csatlakozik azon munkákhoz és jogesetekhez, amelyek hallgatagon siklanak el e kérdés megoldása felett. Egyetlen helyet sikerült benne felfedeznem, amíg kétségtelen jelét adja annak, hogy az örökösödési kérdésen kívül álló s az eljárásban említett igényeken kívüli egyéb igényeknek az eljárás keretében való elintéztését megengedettnek tartja. Könyve 1896-ban megjelent kiadása 297. lapján az eljárás 41. §-ának tárgyalása során megjegyzi: „Az, hogy mi leltároztatik ezen rendelet megnevezett szakasza alapján a férj vagy a nő hagyatékához, természetesen nem dönti el azt a kérdést, hogy mi illeti az illető felet, illetve hagyatékát a közös vagyonból, mert ez az anyagi jogszabályok alkalmazása mellett a tárgyalás esetleg a per során (nem perreutasítás alapján indított perről van itt szó) lesz tisztába hozandó. „Egyébként könyve más helyén erről nem tesz említést, amiből csak arra következtetek, hogy e kérdések megegyezés alapján elintéztését természetesnek s a gyakorlatban állandóan meglévőnek tudta és találta. Megjegyzem még itt, hogy a törvény szövegének magyarázata arra látszik mutatni, hogy a leltározás és tárgyaláson való megjelenésre jogosítottak körét Ragályi csak az Öe. 3. §. 3. p. felsoroltak, és a leltározáson megjegyzést tehetők körét még a 36. §-ban említettekkel kibővítettnek tekinti csupán, ami itt igen figyelemreméltó körülmény, mert hiszen Ragályi az eljárási jog megszületése bölcsőjénél volt s így a törvényhozó akaratával tisztában kellett lennie. Mégis a fenti elejtett szava a közszerzemény érvényesítésekor, arra enged következtetni, hogy Ragályi kifejezésre akarta juttatni a törvény azon álláspontját, hogy az eljárás ura az örökös, csak ő jogosított a nyilatkozatra, különösen pedig az olyan nyilatkozatra, amely jogvitát vonhat maga után. Én fentartom ezzel szemben azon véleményemet, hogy az Öe. 39. § utolsó bekezdése és az 53. § utolsó bekezdése a bármely érdekelt alatt nemcsak a 3. § 3. pontja szerinti, hanem tényleg bármely érdekelt megjelenésére vonatkozik s ha a törvényhozó ezt nem értette volna így a törvény meghozatalakor, ezt ekként fejlesztette ki a 30 évet meghaladó köz-

jegyzői és ezt szentesítő birói gyakorlat. Hivatkozom itt egyébként az eljárási törvény miniszteri indokolásának egyik részletére, amely álláspontom megerősíti. A bíróság közreműködése az örökösödési eljárásban csupán arra irányul, hogy rendezze az örökhagyó elhalálozásával bekövetkezett jogi átalakulást úgy, hogy a bekövetkezett jogi átalakulás által érintett magánjogok csorbulását a lehető legkisebb mértékre szorítsa. —

Attérve a végzés érdemi intézkedéseinek megbírálására a fentiek szerint ez egyebet nem tartalmazhatott volna mint:

„a felfolyamodás visszautasítatik.“

Maga a végzés indoklásában megállapítja, hogy a felfolyamodást oly hitelező adta be, aki a hagyatéki eljárás megindítására sem jogosult. Vajjon az ilyen hitelező milyen jogalapon élhetne felfolyamodással? Sehol sem találtam olyan rendelkezést az Öben, amelyik a méltányosságra hivatkozva, megengedte volna a felfolyamodást e címen. Még kevésbé találtam oly rendelkezést, hogy olyan egyénnek engedte volna meg a felfolyamodást, aki az eljárásban aktíve részt nem vehet, akinek az a végzés, mely ellen a felfolyamodást beadta, ki sem kézbesíthető. Méltányosságot ismer az anyagi jog, de az eljárási jog ilyent nem ismer. A méltányosság szakasza hiányzik egész jogrendszerünkben, olyan nem volt, de nem is lesz soha, mert ez a jogelv hihetetlen abszurdumokhoz vezetne a jogszolgáltatás terén. Ezen az alapon a tanu megfellebbezhetne ítéleteket azon a címen, hogy vallomásából helytelen következtetést vont le a bíróság s ebből reá erkölcsi vagy anyagi kár hármlik.

Az örökösödési eljárás 14. fejezetében foglalt jogszabályok szerint a hagyatéki hitelezője az átadó végzés ellen felfolyamodással nem élhet, hacsak az eljárás megindítására jogosítva nem volt. Kétségtelen tehát, hogy ez a felfolyamodás hivatalból visszautasítandó lett volna. Arra alapítja a kir. törvényszék a felfolyamodás megengedését, hogy az átadó végzés a hagyatéki hitelező kielégítési alapját csökkentti, s ez a vagyoni érdek teszi kétségtelenné a hagyatéki hitelező felfolyamodási jogát. Ez épen olyan tévedés mint az előbbi. Egy nemlétező jog nem válhatik érvényesíthetővé. Nem jogcím a felfolyamodásra az a meggondolás sem, hogy itt a felfolyamodást nem a hagyatékhöz tartozó vagyontárgy tekintetében használta s így ez a végzés egy részében nem hagyatékatadó végzésnek, hanem a bíróság egy perenkívüli végzésének tekintendő

s mint ilyen azon általános perrendi szabály alá esik, hogy minden végzés az abban érdekeltnek által felfolyamodható. Mert a hitelező ebben a kérdésben érdekeltnek nem tekinthető, ő abban a nehézményezett megállapodásokban, amelyek megegyezés folytán a hagyatékatadó végzésbe foglaltattak, részt nem vett, tehát azon a vélt jogon sem élhetne felfolyamodással, hogy a végzéssel szabályozott eljárásban érdekelt volt. A végzés a hitelező érdekei sérelmével indokolja annak meghozatalát, pedig a hitelező, a tulajdoni igényt tartó sem került rosszabb helyzetbe az eljárásnak ekként való értelmezése esetén, mint volt az örökhagyó halálakor. Van ki ellen forduljon folytathatja érdekei megvédésére a joglépéseket. Barmennyire igaz is az a tétel, hogy a bíróság nem nyújthat segítségét arra, hogy valaki jogaitól megfosztassék, ezt azonban ad absurdum vinni nem lehet. A nehézményezett végzés a hitelezőt veszi védelembe s nehogy elvegyék előle a kielégítési alapot, olyan jogot ad neki, amelyben a törvény őt nem részesíti. Ez az eljárás hasonló volna ahhoz, hogy a telekkönyvi hatóság minden egyes ingatlan eladása esetén felhívja a hitelezőket, biztosítsák jogukat, mert különben az ingatlant átírja. Ennyire nem lehet menni a gyámködásban. Ha ez a tantétel állana, úgy perbeli ellenfelek meg nem egyezhetnének addig, amíg valamennyiük hitelezője abba bele nem egyezett. A hitelező gondoskodik fedezetről akkor, amikor hitelezett. Védje magát a rendelkezésre álló törvények s szabályok rengeteg fegyverével. S ha könnyelműen biztosíték nélkül hitelezett, viselje annak következményeit. Ugyanígy védelmet igényelhetne az özvegy is, pl. közszerzeményi igényeire nézve, amely esetleg szintén biztosítatlanul áll, pedig az özvegy személyében közelebb áll az örökhagyóhoz, mint a hitelező. Ennek dacára az örökösödési eljárás az özvegynek, ha őt öröklési jog meg nem illeti, hagyatéki eljárás megindításának jogát sem adja meg, mert bizonyára hű akart maradni ahhoz a tételéhez, hogy az örökösödési eljárást csak az örökösök, vagy olyan igénylők kérhetik, akiknek igénye már bírói megállapításon alapszik, illetve akiknek igényük dologi jogon alapul. Gondoskodik azonban a törvény arról is, hogy senki sérelmet ne szenvedjen azzal, hogy az örökös a kielégítési alapot hirtelen el ne vonhassa a hitelező vagy az igénylő elől, kimondja ugyanis, hogy egyes kivételes esetektől eltekintve, a hagyatéki átadása az örökhagyó halálától számított 3 hónapon

belül nem eszközölhető, időt adván ezzel minden igénylőnek igénye érvényesíthetésére.

A hitelezőnek semmi köze ahhoz, hogy az örökösök valamely vagyontárgyat hagyatéknak tekintenek-e vagy sem. Általában a hitelező kielégítése vagy követelésének biztosítása az örökösödési eljárás keretébe nem vonható és a hitelezőnek nincs beleszólása abba, hogy az öröklési jogból folyó kérdések miként rendeztessenek. (Kuria Pk. VII. 593/1915.) —

Ezekután áttérek a végzés rendelkező részének az eddigiekben még nem érintett részbeni megvitatására.

Megállapítottnak tekintem az ezen észrevételeim elején közöltekből a kir. törvényszék abbéli tévedését, hogy a hagyatékátadó végzés, illetve az annak alapját képező osztálykivonat ne tartalmazhatna oly rendelkezést, amely elismeri az özvegy közszerzeményi igényét, — külön vagyonát s egy igénnyel fellépőnek a hagyatéki vagyon égrészére való haszonélvezeti jogát, illetve a tulajdonjogának megállapítását egy folyószámla követelésre, — akkor, ha az örökös és az érdekelt között erre nézve megállapodás létesült, s ha a vagyontárgyak leltározattak. Ennek az ellenkezője áll. Igenis, a hagyatékátadó végzés minden oly intézkedést felölelhet, amely a hagyatéki kimutatásba felvett vagyontárgyakra vonatkozik, ha abban az érdekeltek megállapodnak, — s ha intézkedésre van szükség, azok kiadhatása, kiutalása, átírása tárgyában. Itt csupán egy megszorításnak lehet helye, hogy ez a megállapítás, ha annak tárgya ingatlan, vagy valamely dologbani jog, úgy az olyan formában jöjjön létre, amely telekkönyvi átírásra alkalmas, vagyis telekkönyvi rendtartás szabályainak megfelelő. Maga a megállapodás ugyan kötelező egyébként is, ha az a hagyatékátadási jegyzőkönyvbe van foglalva, de annak végrehajthatóságához kell a megállapított forma oly esetben, amikor valamely eljárás pl. a telekkönyvi, ezt megkívánja. Ezért az ily megállapodások az Öe. 67. §-a szerint külön jegyzőkönyvbe vagy okiratba foglalandók. Ismétlem, nem azért, mintha ez a megállapodás létrejöttéhez szükséges volna, hanem, mert a telekkönyvi rendtartás ezt megköveteli. Megjegyzem, hogy a kir. bíróságok telekkönyvi hatóságának nagyrésze nem követeli meg az özvegy közszerzeményi vagyonának átírásához a külön jegyzőkönyvi vagy okirati megállapodást, minden valószínűség szerint azért, mert ezt a hagyatékrende-

zéssel kapcsolatosnak s olyannak tekinti, amely quasi öröklési jog. Mindenesetre azonban a gyakorlatot e téren egységesíteni kellene.

Az a határozat, amellyel a kir. törvényszék álláspontját igazolni szeretne volna, még azért is érdeklődésre tarthat számot, mert kimondja, hogy a közszerzeményi igény érvényesítésére az Öe. 70. szakasza sem alkalmazható, mert e szakasz csak oly ingatlanokra vonatkozik, amelyeket még örökhagyó idegenített el, amelyekre éppen ezért közszerzeményi igény már nem érvényesíthető. Merőben téves tehát a végzés azon rendelkezése, amely a közszerzemény tekintetében a törvény rendes útjára való utasítást azzal kapcsolja össze, hogy ezen perindítás 90 nap alatt igazolandó, mert ellenesetben a közszerzeménynek jelölt ingatlan a hagyatékhhoz tartozónak fog tekintetni, ha ezen intézkedését a 70. §-ra alapította s ha intézkedés alapjául e kúriai határozatot vette. Már pedig úgy látszik, hogy igényét e szakaszra alapította, mert ily rendelkezést csak e szakaszban és a perreutasítás általános rendelkezései között találhatunk, perreutasításnak pedig ezt bizonyára nem tekintette. Egyébként ennek a rendelkezésnek csak akkor van helye, ha az ingatlan birtokosa ténylegesen birtokban is van, legalább is az a kúriai határozat ezt mondja ki, itt pedig arról szó sem volt.

Utóljára marad a végzés perreutasító intézkedésének megvitatása.

A kir. törvényszék „*az érdekelteket a törvény rendes útjára utasítja.*” Tehát nem egy meghatározott személyt vagy csoportot, hanem általában az érdekelteket. Kik legyenek azok?

Az érdekeltek, az örökösök s az igényt tartó, megegyeztek, ezeket bizonyára nem utasítja perre egymással szemben, mert ha e rendelkezés ezt akarná jelenteni, úgy erre semmiféle választ vagy fejtegetést szükségesnek nem tartanék. Képzelnék el ugyanis, hogy az egymás között megegyező örökös és özvegy minden esetben, — ha megegyeztek, ha nem, — kénytelenek lennének a közszerzői jog megállapítása és mennyisége tekintetében egymást megperelni. Eltekintve attól, hogy ez képtelenség, hogy a hitelező idegeit megnyugtassák, egy ad demonstrandum pert indítának egymás ellen. Az egyik megindítaná, a másik elismerné, kifizetnék az ügyvédek, lefizetnék a kincstárnak a 3 százalék ítéleti illetéket s maradna minden a régiben. Ez hát nem volna elég komoly dolog.

Ezek szerint marad érdekeltként az igényt tartó és a hitelező.

Melyik indítsa meg a pert a másik ellen és mire irányuljon az. Indítsa-e az özvegy a hitelező ellen annak elismerése iránt, hogy őt közszerzeményként mi illeti meg, amikor azt az egyedül érdekelt örökösök elismerték. Vagy a hitelező indítsa meg a pert az özvegy ellen, akinek arra a vagyontárgyra egyébként is kielégítési joga van, mert nincs addig közszerzemény, amíg tartozás van. Ha a hitelező ellen indítja meg a pert a tulajdoni igénylő, úgy a hitelező esetleg azt mondja, hogy ő ellene jogszerűen per nem indítható, vagy ha ez nem is állana meg, mert ellenzése alapján kérkedőnek tekintendő, akkor is, ha például a közszerzőséget vitatja a hitelező, lehet-e annak az anyagi jog szempontjából hatálya? Mi is akart ez tehát tulajdonképpen lenni. Távolság áll tőlem minden agresszivitás, de bármiként forogatom, nem tudok a dolog nyitjára jönni. Tegyük fel, hogy az özvegy azt mondja, én nem indítom meg a keresetet, mert az örökösök elismerték az én közszerzői jogom, a hitelező azt mondja, én nem indítom meg a keresetet, mert én a követelésem behajtása iránt indíthatok csak keresetet, s egyébként várom, hogy pereljen az özvegy, akivel viszont én jogviszonyban nem állok. Az örökös azt mondja, én nem indítom meg a keresetet, mert az ingatlan ez a része nem engem illet, hanem az anyámat. A bíróság lesi, hogy 90 nap után jön-e felzet, nem jön, erre átíratja az egész ingatlant az örökösre, aki annak felét utóbb átíratja az anyjára s marad minden a régiben. Vagy a bíróság perindítási határozata kézbesítése után átíratja azt egy külön okirattal az anyjára, amelyet a 94. § alapján az átadás előtt átíratni kér, s miután a hitelező ebben az ügyben meg nem hallgatható, s ha az összes érdekelt beleegyeznek az ingatlan átírásába a hagyatéki bíróságnak bele kell egyeznie. Mindez pedig belekerül rengeteg fáradságba, költségbe, csak azért, mert új csapásokon akart haladni a kir. törvényszék. Az új utak keresése csak akkor célszerű, ha azt a régi használhatatlansága szükségessé teszi; jelen esetben a hitelező ügyeskedése által az útra hengerített szikla csak papírmassé volt.

A Notary Public az angol jogban.

Irta: Nékám Sándor dr. kir. közjegyzőjelölt.

Soha nem érezzük annyira, hogy a szavak egyszerű lefordítása mily kevésbé hozza magával azoknak eredeti értelmét, mint mikor az angol jog sajátos felépítését tanulmányozzuk. A hasonló elnevezések, az egyformának látszó kategóriák nem sejtetik eléggé, hogy mennyire más tartalomnak felelnek meg, pedig akárhány ily fogalomban csupán a név közös. A magyar szó öntudatlanul is a magyar tartalmat vetíti elénk, már pedig kontinentális jogásznak ha az angol jog sajátos intézményeivel áll szemben nincs nagyobb nehézsége, mint megszabadúlnia ezektől a minduntalan előtérbe nyomuló otthoni szempontoktól és jogi előítéletektől. Jó példa erre az előttünk levő anyag is. Ennek tanulmányozásánál nem járhatnánk rosszabb úton, mint ha a Notary Public szót a szótárak útmutatása nyomán a magyar közjegyzővel fordítva a szó magyar tartalmából igyekeznénk az intézménynek az angol jogban elfoglalt szerepére valami következtetést vonni.

Már magábanvéve az is sajátos és jellemző, hogy mily kevés az, amit határozottn és könnyen megállapíthatunk a *Notary Public*ről. Az kétségtelen, hogy őket, mint egy önálló jogi hivatás tagjait, már a Common Law elismerte Angliában. Hivataluk következtében régtől fogva fel vannak mentve az esküdtszolgálat alól; joguk van, ugyancsak a Common Law alapján, perelni illetékeikért és visszatartási jog iránt meg őket ezen illetékek erejéig mindazon iratok felett, amelyek hivatásuk gyakorlása közben kezükhöz kerülnek. Néhány törvény is intézkedik velük kapcsolatban, a legtöbbször ugyan csak úgy mellékesen említve meg őket. Hogyha azonban szerepük lényegét és feladatkörük határait akarjuk megismerni, aligha lehetünk ennyire határozottak. Úgy látszik, hogy a teljesen angol vonatkozású ügyekben szerepük másodlagos csupán¹

¹ Talán ez magyarázza meg azt is, hogy a monografiákban különben annyira gazdag angol jogi irodalom miatt nem foglalkozott behatóbban velük. Az idevágó legfontosabb irodalom: Halsbury's Laws of England XXI. k. 493-skk. Burns: Ecclesiastical Law III. k. Brooke's Treatise on the office and practice of a Notary of England. 8 th. ed 1925. By James Cranstoun. Azonkívül rendkívül ügyes és különösen a külföldi jogász számára igen hasznos Prof. H. C. Gutteridge két tanulmánya: a., The Profession of Notaries. Cambridge Legal Essays. b), Le notaire public en Angleterre. Revue critique de législation et de jurisprudence. Tome XLV. 1925. pp. 28-48.

és tulajdonképeni jelentőségük a nemzetközi magánjog körében van. De kimerítő törvény nem intézkedik róluk, hanem számtalan, sokfelé elszórt jogeset felkeresésével és az angol jog általános elveinek figyelembevételével lehet csak helyzetükről megfelelő képet nyernünk. Mint minden angol intézménynél, úgy náluk is történelmi fejlődésük ismerete adja meg mai helyzetük megértésének kulcsát és ezt a fejlődést negatív oldalról a Common Law sajátos felfogása a bizonyításról, pozitív oldalról pedig a nemzetközi kereskedelmi forgalom követelményei határozták meg.

A *Notary Public*-ek története Angliában három korszakra osztható. Az elsőben, mely kb. a XIII. század végéig tart, a hitelesítés és tanúsítás körül jóformán csak külföldiek jártak el Angliában. Azok, akik ilyesmivel foglalkoztak, rendszerint vándorló egyházi személyek voltak, akik jogcímüket a pápától, a császártól vagy más kontinentális hatalmasságtól származtatták és annyi tekintéllyel rendelkeztek, amennyit nekik az illető külföldi hatóság adni képes volt. Az angol joghoz nem sok közük volt és alkalmaztatásuk is teljesen öletszerűen történt, leginkább akkor, midőn valamely okirat külföldi használatra lévén szánva, valamely hivatalos személy hitelesítésére szorult, hogy külföldön mint *Instrumentum Publicum* fogadtassék el. A vándorló közjegyzők nem lévén azonban semmiféle testületbe szervezve és nem állván semmiféle közvetlen ellenőrzés alatt, a helyzet nagyon sok visszaélésre adott alkalmat. Hamisított és kétes hitelességű okiratok napirenden voltak és ezért állandó volt a kívánság valami szabályozottabb megoldás után. Bár az 1237-ben Ottó kardinális, pápai legátus által vezetett londoni zsinat ajánlja, hogy bizonyos angol egyházi személyek hivatalos pecsétekkel láttassanak el, hogy okmányokat hitelesíthessenek, az ilyen javaslatoknak egyelőre nem volt eredményük.¹

Csak a következő korszakban, mely a reformációig terjed, alakult ki egy külföldi befolyástól teljesen független angol közjegyzői kar, azonban ennek is csupán csak e korszak legvégén sikerült végkép kiszorítania külföldről beszármazott vetélytársait. Már 1320-ban megkísérelte II. Edward a canterburyi érsek révén

¹ Brooke 10. o.

a külföldi Notarykat a gyakorlattól eltiltani,¹ de ez VIII. Henrik idejéig nem sikerült teljesen, bár idők folyamán természetesen az angol Notaryk fontossága mindinkább túlsúlyra jutott. Ezeket a canterburyi érsek nevezte ki, mint a pápa delegátusa járván el. Eredetileg mind egyházi személyek voltak, a XIV. század végétől kezdve azonban mind több világi személy neveztetett ki, minthogy az egyház nem nézte jó szemmel, ha papjai világi foglalkozásokat űztek.

Hatáskörük már ebben a korszakban körvonalazódik, teljesen kialakult azonban csak a következő korszak végén lép elénk. Ez a reformációtól a *Harrison v. Smith* eset eldöntéséig (1760) tart és egy folytonos keserves küzdelem a különböző, törvényszék előtti tárgyalással nem foglalkozó angol jogi hivatások között egymás kiszorítására és monopolhelyzet biztosítására.

A Notaryk, úgy látszik, kezdettől fogva tevékenykedtek mindazon hatáskörökben, melyekben kontinentális kollegáik monopolhelyzetet élveztek. De míg a külföldi vonatkozású ügyekben ők is elejétől kezdve tényleges egyeduralmi helyzetben voltak, nem ugyan az angol jog valamely intézkedése folytán, de azért, mert csak ők bírtak a kontinensi jogi felfogás szerint azon kellékekkel, amelyeket ott egy *instrumentum publicum* kiállítójától megköveteltek, addig munkakörük kizárólag angol vonatkozású részében az ú. n. *conveyancingben* a kontinensi fejlődéstől eltérőleg jogait mindvégig meg kellett osztaniok más jogi hivatásokkal. *Conveyancing* alatt az angol jogi nyelv a tulajdonátruházásra, *trustre* és családi viszonyokra vonatkozó okiratok és rendelkezések megszerkesztését érti. Ez mindig a jogi gyakorlat egy különös ágának számított és a kontinensitől egészen eltérő úton fejlődött.

Az első jogi hivatás, amely e Notaryk mellett a *conveyancingra* jogot formált, a *Scrivenereké* volt. A *Scrivenerek* eredetileg nyilvános írnokok voltak, akik azonban az okiratok egyszerű másolójából hamar átalakultak az okiratok kiállítóivá, jogi szerkesztőivé, szóval *conveyancerekké*. 1373-ban Londonban, társulatba tömörültek (*The Scriveners' Company of London*), hogy maguknak a *conveyancing* terén egyeduralmat erőszakolhassanak ki. Ezt azonban csak azon az áron tudták elérni, hogy kénytelen kellettlen

¹ Brooke 12. o.

megnyitották társaságukat a *Notaryknak* és az *Attorneyk* közül azoknak, akik conveyancinggal foglalkozni akartak. Az *Attorneyk* a bíróság előtti tárgyalással nem foglalkozó jogi pályák harmadikát alkották és ebben a korszakban főként eme tárgyalások bíróság előtti előkészítésével foglalkoztak nagyjából a mai Solicitorok szerepét töltvén be.

A versengés azonban a társaságon belül állandó volt ezen csoportok közt. A legelső, akik e küzdelemből visszavonultak a Scrivenerek voltak. Jogi hivatásukat elhagyva bankárokká és vagyongazdálkodókká lettek, ügyfeleik pénzét és értéktárgyait őrizetbe és kezelésbe véve. Természetes fejlődés vezette őket erre az útra, a zálogkölcsonlevelek és egyéb, vagyonberuházáshoz szükséges oklevelek kiállítása része lévén az általuk régóta gyakorolt conveyancingnak.

A Scrivenerek kiválása valószínűleg domináló helyzetben hagyta ugyan a Notarykat a társaságon belül, a conveyancing terén azonban mégsem maradtak egyedül. Az *Attorneyk*, akik nagy számuknál fogva igen nagy hatalommal rendelkeztek, kezdték a conveyancinget, akkor is, ha a társaság tagjai nem voltak, saját hatáskörükben gyakorolni. A Notaryk, úgy látszik, nem tanúsítottak kezdetben ellenállást. Kevesen lévén, két kezük tele lehetett a kereskedelemmel kapcsolatban felmerülő nemzetközi ügyekkel. Így az *Attorneyk* egész térhódítása csendben és észrevétlenül folyt le. Még I. Jakab idejéből ismeretes egy ítélet¹ amely kimondja, hogy az *Attorney* hivatali becsületét nem sérti meg az, aki azt állítja róla, hogy járatlan az iratok kiállításában. Ebben a perben Hobart C. J. a bíróság elnöke még úgy nyilatkozott, hogy „nem az *Attorney* feladata iratokat szerkeszteni.“ Ezirányú tevékenységüket azonban mindinkább kiterjesztik és végső győzelmüket 1760-ban aratják, amikor a Scriveners' Company of London kérelmét, hogy azok, akik a társaságnak nem tagjai a conveyancingtól eltiltassanak, a bíróság elutasítja.²

Az ezen ítélettel megállapított helyzet nagyjából mind a mai napig fennáll. A *Notaryknak*, akár csak az *Attorneyknek* (*Solicitoroknak*) mindmáig joguk van conveyancinggal foglalkozni. Ebbeli

¹ Auditor Curle' s Case. Winch' s Rep. 39.

² Harrison v. Smith.

jogaikat fenntartotta kifejezetten a törvényhozás is.¹ Valójában azonban ezzel szinte sohasem élnek. És minthogy manapság a legtöbb *Notary* egyúttal *Solicitor* is, ha foglalkoznék is néha napján conveyancinggal, ezt nem mint *Notary*, hanem mint *Solicitor* tenné.

Az angol jog tehát ahhoz, hogy okiratok bizonyító erővel vagy jogi léttel bírjanak, közjegyzői pecsét odaillesztését nem kívánja meg. Épen ezért annak, aki Angliában szerződést akar kötni vagy végrendelkezni vagy tulajdont átruházni akar, semmi szüksége sincs arra, hogy valami nagyobb ünnepélyességű közjegyzői okiratra foglalja mondanivalóját, hanem megelégedhetik egy a *solicitor* által kiállított okirattal is. Ennek, a kontinentális jogász számára annyira idegen felfogásnak valószínű okát a *Common Law*nak a bizonyításra vonatkozó sajátos álláspontja adja meg. Az angol bizonyítási eljárásnak alapvető szabálya, hogy a tényeket eskü alatt kihallgatott tanúk által kell bizonyítani, kivéve néhány nagyon is meghatározott esetet, amikor az eskü alatt tett írásbeli nyilatkozat (*affidavit*) is helyettesítheti a szóbeli vallomástételt. A tanú mindkét esetben csak arról tanúskodhatik, amiről személyesen tudomása van. Okiratok azon tényeket illetően, amelyeket tartalmaznak, csak a kiállítóval szemben bírnak bizonyító erővel. Mindezek alapján két okból is lehetetlen volna a közjegyzői okiratokat angol jog szerint feltétlen bizonyítékul a priori elfogadni: először, mert a közjegyzőnek személyesen kellene bizonyítania tanúvallomásával, hogy az okiratot tényleg kiállította, másodsor, mert az okirat tartalma bizonyítékként csak akkor szerepelhetne, ha az a személy, akinek vallomásán az okirat alapszik, jelen van, hogy tanúskodjék és magát a kikérdezetésnek alávesse.²

Nem kell azonban azt hinnünk, hogy azért, mert a kontinentális kollegáik által betöltött nélkülözhetetlen szerepre az angol jogon belül nem jutottak, részük az angol jog fejlesztésében ne lett volna igen jelentős. Csak más irányban feküdt a fontosságuk. Amint láttuk, a nemzetközi forgalomra szánt okiratok kiállítása és megszerkesztése teljesen az ő kezükben volt. Épen ezért, a *Court Merchantek* eltűnésével a kereskedői jog elveinek fenntartása és érvényre hozása is az ő kezükbe ment át. Amikor a jogi hivatások legelőbbje jóformán semmit sem ismert a kereskedők jo-

¹ 54+55 Vict. c. 39. s. 44.

²Gutteridge : Revue, 46. o. Halsbury : 500. o.

gából, az ő praktikus tudásukon nyugodott a múlt tradíciók fenn-tartása, ők lévén azok, akikhez, más híján az üzletember fordult, ha e jog keretein belül akarta üzleteit megkötni.¹ Ismerve azt a nagy hatást, amellyel a Law Merchant később az egész angol jogra volt, ebbeli érdemeiket semmi esetre sem szabad alábecsülnünk.

Jellemző az angol jog szellemére, hogy az a kapcsolat, amely a középkorban az egyház és a Notaryk között fennállt, forma szerint mind a mai napig sem szűnt meg. Eredetileg, mint láttuk a canterburyi érsek, mint a pápa követe nevezte ki őket. A Reformáció után ez a hatalom átment a Court of Facultiesre, mely a canterburyi érsek egyházi bírósága. Bár a XIX. században több törvény szabályozta a kineveztetést,² jogilag a Notary Public a mai napig is egyházi tisztviselő.³

A Notaryk két csoportra oszlanak Angliában. Vannak először is ú. n. General Notaryk, akik egész Angliában folytathatnak gyakorlatot. (A Cityben és három mértföldnyire a City körül azonban csak akkor, ha egyszersmint tagjai az ősi Company of Scriveners of the City of Londonnak). Ezeket a Master of the Faculties nevezi ki hét évi Notary Publicnél eltöltött gyakorlat után. Rajtuk kívül vannak ú. n. District Notaryk, akiket szintén a Master of the Faculties nevez ki, akiknek kinevezéséhez azonban nem kívánják meg előzetes gyakorlat kimutatását, hanem akiknek csak egy 2 Notary által aláírt bizonyítványt kell felmutatniok, mely tanúsítja, hogy alkalmasak feladataik betöltésére. Ezek csak egy meghatározott körzeten belül működhetnek. Ha a Master of the Faculties megtagadná a kinevezést, panasszal lehet fordulni a Lord Kancelárhoz, aki felülvizsgálhatja és orvosolhatja az elutasító határozatot. Ha egy Notary visszaélést követ el, ugyancsak a Master of the Faculties hatáskörébe tartozik a Notaryk jegyzékéből való töröltetésének elrendelése.⁴ Ami a számukat illeti, 1924-ben 500-an voltak és ebből 27 volt jogosítva egész Angliában gyakorlatot folytatni.⁵

¹ Gutteridge : Essays 137. o.

² 1 Geo III. c79. 3+4 Will. IV. c. 70. 6+7 Vict. c. 90.

³ Mindazonáltal nem tévesztendő össze az ú. n. Ecclesiastical Notarykkal, akik az angol egyházi törvényszékek tisztviselői és akik elnevezésükön kívül a notary publicehez jóformán semmiben sem hasonlítanak.

⁴ Gutteridge : Essays 136. o.

⁵ Halsbury : 494—498. o. XXI. k.

A Notaryk feladatai tehát Angliában leginkább a külföldi vonatkozású ügyekkel állnak kapcsolatban.

1. Az ő kötelességük elsősorban hitelesítéssel ellátni mindazon angol okiratokat, amelyek azon ország joga szerint, amelybeni használatra szánva vannak, teljes érvényességükhöz közjegyzői hitelesítést igényelnek. A külföldre szóló meghatalmazások, társasági szerződések stb. megszerkesztése és hitelesítése az ő feladatuk és hasonlóképpen ők azok, akik a fontosabb idegen nyelvű okmányok angolra való fordítását végzik. Ebbeni szerepük igen fontos és jó betöltéséhez egyaránt szükségük van az idegen nyelvek és az idegen jog ismeretére.

2. Igen fontos szerepük van a külföldi váltók óvatolása körül. Az angol jog élesen különböztet a belföldi és külföldi váltók között, az előbbinek csak azt ismerve el, amely a Britt szigeteken belül lett kiállítva és ugyanott fizetendő is. (Bill of exchange Act 1882. Sec. 4.) A belföldi váltó birtokosától az angol jog nem követeli meg, hogy az elfogadás és a fizetés nem teljesítését óvással igazolja. Ilyenkor a váltóbirtokos összes kötelezettsége abban áll, hogy mindazokat, akik a váltó alapján iránta kötelezve vannak, az eredménytelen bemutatásról értesítse. (Sec. 48 és 89.)¹ Külföldi váltó esetén azonban már másképp áll a dolog. A törvény (Sec. 51 s. sec. 2) a kibocsátó és a forgató elleni kereseti jog előfeltételként egy Notary Public által felvett óvást követel meg. Az óvás felvétele két lépésben történik. A Notary Public írnoka elfogadás vagy fizetés végett bemutatja a váltót és ha ezt visszautasítják, ezt magára a váltóra feljegyzzi, csatolva a váltóhoz egy memorandumot a visszautasítás okairól. Ezt nevezik *notingnak*. Később azután ennek alapján ünnepélyes formában kiállítja magát az óvást. Ennek formáját ugyan az angol jog nem szabályozza, de ez a Notaryk által évszázadok óta egyforma alakban állítatik ki. Lényeges kelléke azonban, hogy bizonyos adatokat tartalmazzon. (Sec. 57.)²

¹ Ez alúl csak egyetlen kivétel van : belföldi váltónál is a névbecsülés elfogadásnak és a névbecsülési fizetésnek elengedhetetlen előfeltétele a váltónak Notary által való megóvatoltatása. Ez talán az egyetlen eset, amidőn a Notarynek kizárólag angol vonatkozású ügyekben megkerülhetetlen szerepe van.

² Ha azonban az illető helységben nem volna Notary, a törvény 94-ik szakasza megengedi, hogy az óvást két tanú jelenlétében és az előírt alakban bármely helybeli háztulajdonos is felvehesse.

3. Felülvizsgálja külföldi kölcsönök kötvényeinek sorsolását és tanúsítja, hogy mely számok húzattak ki.

4. Feladataik körébe tartozik az eskü kivétele. Az előttük kiállított eskü alatti nyilatkozatok (affidavit) a bíróság előtt azonban nem használhatók. Ha erre a célra volnának szánva, bíró vagy az ú. n. *Commissioner of Oaths* által kell kiállíttatniok. Ez utóbbiakat a Lord Cancellár nevezi ki különösen tisztelt Solicitorok köréből. Hasonlóképpen joguk van a Statutory Declaration Act, 1835 alapján ú. n. Törvényes Nyilatkozatok, Statutory Declarationok felvételére, amelyekben a nyilatkozó ünnepélyesen, de nem eskü alatt állítja, hogy vallomása a tényeknek megfelel és amely nyilatkozatot a Notary látta meg. Ezeket a legkülönbözőbb célokra, bíróságon kívüli eljárások során használják.

5. A Statutory Declaration egyik igen fontos alakjával az ú. n. Ship Protest esetén találkozunk. Az angol jog valahányszor a hajó be tud érkezni rendeltetése helyére, a kapitánytól a hatóságokhoz való jelentéstételt nem követeli meg. Épen ezért, ha a hajó vagy a rakomány szállítás közben megsérült, szokás, hogy a kapitány, hogy magát a gondatlanság védelme alól előre tisztázza, egy notary előtt megérkezése után azonnal a kár keletkezésének körülményeit illetően ünnepélyes nyilatkozatot tesz. Ez a nyilatkozat a tényekre vonatkozóan bizonyítékul ugyan nem szolgál, de az ellenfél által a kiállító fél későbbi nyilatkozatainak megdöntésére mindenkor felhozható. Épen ezért biztosítók és bankárok igen nagy fontosságot tulajdonítanak neki és sokszor mint elengedhetetlen kelléket kötik ki szerződéseikben. —

Már ebből a rövid cikkből is kitűnhetik, hogy mennyire különbözik a Notary Public helyzete Angliában a közjegyzőétől a kontinensen. Feladataik ma sincsenek egész pontosan kikutatva. Ma is sokkal inkább a gyakorlat mindenkori követelményei határozzák meg azokat, semmint tételes törvény. Talán ez az oka annak, hogy az angol irodalom a mai napig se volt képes egy minden tekintetben elfogadható definíciót megkonstruálni róluk.¹

¹ Gutteridge: *Revue*. 28. o.

Közlemények.

Halálozás. *Moldvai* Géza dr. abádszalóki kir. közjegyző folyó évi május hó 5. napján elhalálozott.

Érdemes kartársunk emléket kegyelettel őrizzük meg.

Uj állás rendszeresítése. A m. kir. igazságügyminiszter 30427/1929. I. M. sz. rendeletével a szegedi kir. járásbíróság területére *Szeged* székhellyel negyedik kir. közjegyzői állást rendszeresített, minek folytán az örökösödési ügyek a szegedi négy kir. közjegyző közt akként oszlanak meg, hogy — a rendeletben megállapított sorrendben havonta váltakozva fognak eljárni. —

Meg kell állapítanunk, hogy e rendelkezés a kar körében bizonyos idegességet váltott ki s élénk megbeszélés tárgyát képezi.

A magunk részéről ezzel kapcsolatban arra kérjük az igazságügyi kormányt, találjon rá módot, hogy a közjegyzői állások — annak egyidejű megállapításával, melyek az ujonnan szervezett, megélhetést sem nyújtó s megüresedés esetén mindenestre megszüntetendő állások — végre valamiképp, nyugalmat teremtő módon *stabilizáltassanak*.

A szegedi vándorgyűlés, melyet tudvalévőleg f. évi június hó 9-én tartunk meg, igen nagy jelentőségű kérdéssel fog foglalkozni.

Amint tudjuk, az ügyvédi kar mozgalmat fejt ki abban az irányban, hogy „*az ügyvédek számára közjegyzői jogositvány adásuk egyes perenkívüli ténykedésekre (pl. aláírás hitelesítése, tanúsítványok, óvások stb.), hosszabb gyakorlattal bíró, fedhetetlen előéletű ügyvédek részére*“.¹⁾

Ezt a közjegyzői intézményt alapjaiban érintő kérdést — s csakis ezt — fogja tárgyalni a szegedi vándorgyűlés, melynek tárgya — az Egyesület vezetősége részéről erre felkért — *Holitscher Szigfrid dr.* budapesti kir. közjegyző, budapesti kamarai elnökhelyettes „*Okirati kényszer s okirat-szerkesztési jogositvány, közjegyzőség és ügyvéd-közjegyzők*“ címen tartandó felolvasása s az általa ennek kapcsán előterjesztendő indítvány, ennek megvitatása és az előlotti határozathozatal leend.

¹⁾ *Jogt. Közl.* LXIV. éf. 9. sz. 87. old.

Felhívjuk a kartársak figyelmét a rendkívül nagyjelentőségű gyűlésre azzal, hogy a gyűlésen lehetőleg teljes számban jelenjünk meg. Akik eddig még nem jelentkeztek, a lehető *legsürgősebben* közöljék részvételi szándékukat most már mind *Rónay Károly dr.* egyesületi tiszteleti elnökkel, mind pedig *Jedlicska Béla dr.* szegedi kamarai elnökkel.

A zalaszentgróti járásbiróság területén lévő kir. közjegyzők működési körének megállapítása tárgyában a magyar kir. igazságügyminiszter 27145/1929. I. M. sz. alatt rendeletet adott ki (Bud. Közl. 110. sz.), mely szerint e kir. járásbiróság felállítása a sümegi, zalaegerszegi és keszthelyi kir. közjegyzők működési körét *nem érinti*.

Díjmegállapítási kérdések. Sajnos nem szórványos jelenség, de nap nap után előfordul, hogy díjmegállapítások tekintetében a bíróságok a díjrendelet egyes nem egészen szabatos rendelkezéseit a közjegyzők terhére magyarázzák, vagy megfelelő rendelkezés hiányában díjmegállapítási kérdésekben a közjegyzőkkel szemben határozottan méltánytalan, sőt igazságtalan álláspontra helyezkednek. Mindez rendszerint olyan formában történik, ami — a talán kevésbé fontos anyagi vonatkozásoktól eltekintve — morális szempontból súlyos kárt jelent a közjegyzőknek. A feleknek is természetesen kikézbessített bírói végzésekben a közjegyzői díjfelszámításokat jogszerűtlenségnek minősítik, a közjegyzőt díjvisszatérítésre kötelezik, eljárását szabálytalanak állapítják meg. Természetesen nem a nyilván szabálytalan díjfelszámításokról szólnak, ahol a retorzió helyes, bár a megbélyegző forma a közjegyzői tekintély általános szempontjából itt sem kívánatos. Azokban az esetekben azonban, amikor a közjegyző eljárása nem csak jóhiszemű, de jogszerű is, ilyen indokolatlan animozitásból keletkező megbélyegző határozatokkal az amúgy is — hangsúlyozzuk nem a közjegyzők hibájából — megrendült közjegyzői tekintélyt aláásni és épen a bíróság részéről, amelynek hivatásszerűen kellene a közjegyzői, mint bírói megbízotti tekintélyt megvédelmeznie, minden lehet, csak józan és okos igazságszolgáltatási politika nem.

Mivel sok esetben a jogorvoslatok sem vezetnek célra s a felfolyamodási bíróságok is sokszor helyezkednek a közjegyzőkkel szembe indokolatlanul méltánytalan, sőt jogszerűtlen álláspontra,

kénytelenek vagyunk az előforduló eseteknek lapunk hasábjain való további és állandó publikálásával küzdeni az ezirányú és érthetetlen bírói animozitás ellen s a nyilvános meggyőzés fegyverét használni a közjegyzői tekintélyt romboló bírói határozatokkal szemben.

Ezuttal a fentiekkel s általában a díjmegállapítási kérdésekkel kapcsolatosan az alábbi esetekkel kívánunk foglalkozni.

*

A hagyatéki tárgyalási díjáltalány felszámításának alapja az 1894 évi XVI. t. c. 117 §-ának rendelkezése szerint, amelyet a későbbi összes díjrendeletek s így a jelenleg érvényben levő 60600/1926 I. M. számú rendelet is szószerint átvettek, a hagyatéki vagyonnak a terhek levonása nélkül való leltári értéke. Ezzel kapcsolatosan felmerülhetők esetek, hogy a felek a leltári értéket a tárgyaláson önként felemelik, hogy csupán a tárgyaláson tűnik ki, hogy a leltározott vagyon, vagy annak egy része nem képez hagyatékot, hogy a felek a tárgyaláson a leltárba fel nem vett újabb hagyatéki vagyontárgyakat jelentenek be, amivel kapcsolatos az az eset is, ha az előre kapott értékek is a tárgyalás anyagát képezik s hogy külön jegyzőkönyvekkel osztályra bocsátanak a hagyatékhhoz nem tartozó vagyontárgyakat.

Ezeknek az eseteknek egyrészével Közlönyünk 1927. évi október havában megjelent számában már részletesen foglalkoztunk. Ezúttal mindenekelőtt és általánosságban azt a véleményünk szerint egyedül helyes álláspontunkat kívánjuk leszögezni, hogy a törvény és a díjrendeletek a díjfelszámítás alapja tekintetében csak általános direktívát nyújtanak s a törvényi rendelkezések intenciójára való figyelemmel kell az egyes eseteket elbírálás tárgyává tenni. Az intenció pedig e részben kétségtelen nem lehet más, mint az, hogy *a díjfelszámítás alapját képezik a tárgyalás alá vont vagyontárgyak, a leltárban kitüntetett, vagy ennek hiányában, esetleg attól eltérően a tárgyaláson megállapított értékben és pedig arra való tekintet nélkül, hogy az illető vagyontárgyak tényleg hagyatékot képeznek-e vagy sem.* Döntő tehát e tekintetben a tárgyalás alá vonás s nem a hagyatéki minőség, a tárgyaláson megállapított érték s nem mereven a leltári érték, mivel a közjegyző a tárgyalással fejt ki a hagyatéki rendezésénél való érdemleges tevékeny-

ségét s viszont a feleknek a hagyaték rendezéséhez fűződő érdeke is a tárgyalás anyaga szerint igazodik.

A fentiekben kifejtett álláspontunk helyessége mellett szól az is, hogy a díjrendelet nem a tiszta, hanem a cselekvő vagyont teszi a díjfelszámítás alapjává s így a díjfelszámítás mérve nem függ attól, hogy a hagyaték teher nélkül való, vagy terhelt, esetleg túlterhelt-e, abból a kétségtelen elvből kiindulva, hogy a közjegyző munkája és felelőssége szempontjából a hagyaték terheltsége közömbös, sőt általánosságban azt lehetne megállapítani, hogy a terhelt hagyatékoknál nem hogy kevesebb, de nagyobb munkásságot kell a közjegyzőnek kifejtienie. A „leltári érték“-hez való merev ragaszkodás ellen szól továbbá 117302/1924 P. M. számú rendelet is, amely szerint, ha a pénzügyi hatóság a hagyatéki vagyontárgyak értékelését felemelné, (a közjegyző jogosult lévén a megfelelő díjkülönbözetet felszámítani), a pénzügyi hatóságok kötelesek az érték felemelés mérvét a közjegyzővel közölni, ami sajnos a legritkább esetekben történik meg.

Abban az esetben ha a tárgyaláson jelentenek be újabb vagyontárgyat, vagy a leltári értéket a tárgyaláson felemelik, a bírói gyakorlat a díj felszámítás alapjául a tárgyaláson megállapított értékeket rendszerint elfogadja. Ha azonban valamely vagyontárgy a leltári felvétellel szemben nem marad benn a hagyatékban, akár mivel örökgyógyó azt elidegenítette, akár ha más címen vonják ki a hagyatékból, a bíróságok a kivont vagyon érték után díjat rendszerint meg nem állapítanak. Így a budapesti királyi törvényszék, mint felfolyamodási bíróság 21 Pf. 3743/1928 számú végzésével a díj megállapítást azon vagyon érték erejéig mellőzte, melyet a tárgyaláson az özvegy tulajdonjogi igénye következtében a hagyatékból kivontak, mivel — a végzés indokolása szerint — díj felszámítás alapját csak az a vagyon képezheti, melynek hagyatéki minőségét a tárgyaláson megállapították. Ez a végzés a fentiek szerint a díj rendelet intenciójával ellentézik, mivel e részben a tárgyalás-alá-vonás a kritérium, amely szerint a közjegyzőnek az illető vagyonértékre vonatkozólag a leltári felvétellel szemben a tárgyalást éppúgy le kell folytatnia, mintha az illető vagyontárgy a hagyatékban benne maradna. Ha a felfolyamodási bíróság álláspontja helyes volna, úgy a leltározási díjat is megfelelően leszállítania kellett volna s ezt rendszerint több joggal is eszközölhetné, mint a közjegyzői díjak leszállítását, mivel az esetek

javarészeiben a leltározó közegek nem mindig jóhiszemű eljárása okozza azt, hogy bizonyos vagyontárgyak megfelelő jogcím nélkül kerülnek bele a hagyatéki leltárakba.

Ismételten hangsúlyoznunk kell tehát, hogy a díjrendelet intenciója szerint a díj felszámítás alapja a tárgyalás alá vont hagyatéki vagyontárgyaknak — ide számítva az előre kapott értékeket, külön jegyzőkönyveknél az osztályra bocsátott vagyontárgyak értékét — leltári, illetve a tárgyaláson megállapított értéke. Ehhez a felszámítási alaphoz kell tehát minden esetben ragaszkodnunk. Az ellentétes bírói határozatokra s a jogorvoslatokkal járó idő és munkavesztésre tekintettel, felette kívánatos volna ezeknek a kérdéseknek kétséget nem tűrő formában, rendeleti uton való szabályozása.

*

A közjegyző a végrendeletet egy másik, ugyanazon városban működő közjegyzőnél mutatta be kihirdetés végett. A bíróság a hagyaték tárgyalására illetékes közjegyző végrendeleti kihirdetési díját megállapítja, annak a közjegyzőnek részére, aki a végrendeletet bemutatta díjat nem állapít meg, mivel a végzés szerint „az az eljárása, hogy a végrendeletet kihirdetés végett nem a bírósághoz nyújtotta be, szabálytalan“. Ezzel a kérdéssel lapunknak hasábjain a 11000/1928 I. M. rendelet kibocsátása után több ízben és kimerítően foglalkoztunk, rámutatva, hogy az 1894 évi XVI. t. c. 25 §-ának rendelkezéseit az 1927 évi IV. t. c. kifejezetten hatályon kívül tényleg nem helyezte, viszont későbbi jogszabály, a törvényi felhatalmazás alapján kiadott 11000/1928 I. M. rendelet 17. §-ának 7-ik bekezdése, szerint a közjegyző jogosult a másik közjegyző által bemutatott végrendeletet kihirdetni. A bíróság fenti álláspontja szerint az a közjegyző, aki a végrendeletet kihirdette, szabályszerűen járt el a részére a díj megállapítható, annak a közjegyzőnek eljárása azonban, aki a végrendeletet bemutatta, szabálytalan s ezért részére díjat a bíróság nem állapít meg. Ez a különleges jogi felfogás kritikáját már önmagában hordja s ehhez csupán azt kívánjuk hozzáfűzni, hogy ha a bemutató közjegyző eljárása szabálytalan is volna, a díj megállapítás mellőzésére törvényes jogszabály nincs, ilyen szankciót semmiféle törvényes rendelkezés meg nem állapít s ez a felek részére sem jelent érdeksérelmet, sőt az eljárás gyorsításával egyenesen ez áll a felek érdekében.

Ilyen körülmények között a bemutató közjegyző eljárását szabálytalannak minősíteni különösen akkor, amikor ő a díj megállapítást nem is kérte, mással mint ezuttal is indokolatlan bírói animozitással magyarázni nem lehet s az ilyen indokolatlan megbélyegző határozatok mellőzése a közjegyzői tekintély szempontjából felette kívánatos volna.

*

A telekkönyvi hatóság ingatlanárverés foganatosításával közjegyzőt biz meg s a megbízó végzésben az árverés határnapjaként tisztán és világosan egy meghatározott napnak délután 3 órája tűzött ki. Az árverési hirdetményben az árverés órája elmosódott s az óraszám ki nem vehető. A közjegyző kiküldő végzésben megállapított időpontban az árverés foganatosítása céljából megjelent s ugyanott megjelent több érdekelt fél is. Mivel azonban a végrehajtató, akinek jelentkezésére lett volna az árverés foganatosítandó, nem jelent meg, a közjegyző az érdekelt megjelent felekkel jegyzőkönyvet vesz fel s azt az iratokkal együtt a telekkönyvi hatósághoz beterjeszti, kérvén szabályszerű díjainak megállapítását. A telekkönyvi hatóság 1078/1929 számú végzésével a közjegyző és a megjelent felek részére díjat nem állapít meg, mivel a költségek felmerülését a végzés szerint a megjelentek mulasztása okozta s annak viselésére sem a végrehajtató, sem pedig a végrehajtást szenvedő kötelezhető nem volt. A telekkönyvi hatóság u. i. megállapítja, hogy a kiküldő végzésben tévedésből délután 5 óra helyett 3 óra van feltüntetve, azonban a megbízó végzéssel egyidejűleg kikézbcsített árverési hirdetmény szerint az árverés határideje délután 5 óra volt. Amennyiben az árverési hirdetményen órajelzés elmosódott volt, a végzés szerint az érdekelteknek a telekkönyvi hatóság irattárában elfekvő eredeti fogalmazványból módjukban állott volna a helyes időjelzést megállapítani.

A végzés ellen a közjegyző felfolyamodással élt, hivatkozással arra, hogy a megbízó végzésben írt határidőben való megjelenése teljesen jóhiszemű és szabályos volt, mivel az árverési hirdetményen elmosódó órajelzést a kiküldő végzéssel pótoltnak vehette s ezzel szemben indokolatlan és felesleges gondosság lett volna az árverési hirdetmény eredeti fogalmazványán a helyes órajelzést megállapítani. Mulasztást a telekkönyvi hatóság leíró személyzete követett el, de elkövette azt a végrehajtató is, akinek kézbcsített

árverési hirdetmény példányon az időjelzés kétségtelenül megállapítható volt s ezzel szemben a kiküldő végzés eltérő órajelzésére a kir. közjegyző figyelmét előzetesen fel kellett volna hívnia. A felfolyamodási bíróság a telekkönyvi hatóság végzését indokainál fogva s azért is helybenhagyta, mert az a körülmény, hogy a végrehajtató a közjegyzőt a kiküldő végzésben levő dátum téves voltára nem figyelmeztette, a közjegyzőt a köteles gondosság kifejtésének kötelezettsége alól fel nem menti.

Ezek a bírói döntések végeredményében nem jelentenek mást, mint azt, hogy a közjegyző „a köteles gondosság“ követelményeinek megfelelően minden esetben köteles volna a részére kézbesített bírói végzések eredeti fogalmazványát betekinteni, a kiadványokkal összehasonlítani, az esetleges eltéréseket korrigálni, mert különben „mulasztást“ követ el, amit az árverési érdekeltségek elég nagy nyilvánossága előtt megállapítanak és jogszerű díjazásra igényt nem tarthat. A telekkönyvi hatóságra vagy más érdekeltekre a köteles gondosságnak ilyen kiterjesztő értelemben vett szabályai természetesen nem állanak. Úgy hisszük, hogy ezek a végzések a jogi indokolásuk fogyatkozásaitól eltekintve — szintén nem vádolhatók meg azzal, hogy a közjegyzőkkel szemben valamelyes túlságos jóindulatról tennének tanubizonyságot.

*

A budapesti központi kir. járásbíróság 408443/1929 számú végzésével a királyi közjegyzőnek a végrendelet bemutatása és kihirdetése körül felmerült költségeit „a közjegyző felszámításától eltérőleg“ állapítja meg, miután az eredeti végrendelet nem minden egyes sora tartalmaz tizenhat szótagot. Ez a bírói végzés a 60600/1926 I. M. rendelet 18 §-ának rendelkezése szerint megfelelő jogalappal bír ugyan, kérdés azonban, hogy az ilyen kicsinyes bírói ténykedések általános igazságszolgáltatási érdekből kívánatosak-e, különösen akkor, amikor csak véletlen esetekről lehet szó, mivel a közjegyzők minden másolatot a tizenhat szótag szempontjából nem igen revidálhatnak.

(sz.)

A jegyzői magán „munkálatok“. A községi jegyzők magánmunkálati „jogosítványát“ védelmező hivatalos köröknek épúgy, mint a közjegyzőknek napról-napra módjukban van meggyőződést szerezni a felől, hogy ennek a jogosítványnak fenntartása p.reven-

tív jogvédelmi szempontból egyáltalában nem kívánatos, sőt a felek érdekeire határozottan káros. A nyugat-európai államok javarészből már régen törvényes rendelkezésekkel gondoskodtak arról, hogy a jogkereső közönséget szakképzett egyének szolgálják ki s a községi jegyzők „törvényes zúgírási jogosítványát” törölték. Nálunk azonban az ügyvédi és közjegyzői kar ezirányú évtizedes küzdelmeinek eddig semmi eredménye sincs, sőt hivatalos nyilatkozatok hangzottak el újabban is arról, hogy ehhez a jogosítványhoz közérdekből nem lehet nyúlni. A jogosítvánnyal űzött visszaélések újabb példája, hogy a jegyzők a végrendeleti intézkedéseket — meghamisítván a felek akaratát — ajándékozási szerződések formájába öntik, hogy egy részről maguknak több költséget számíthassanak fel s másrészt, hogy az örökösödési eljárást tárgytalanná tegyék. Ha a szerződés külső formai szempontból megáll s ha a felek azt nem kifogásolják, ez ellen a visszaélés ellen sajnos nem igen lehet sikerrel küzdeni még akkor sem, ha kiskorukról van szó, mivel a gyámhatósági jóváhagyás a szerződés megkötése időpontjára visszahat s így ha az ajándékozó a jóváhagyás időpontjában nincs is már életben s ha az elajándékozott ingatlanok a nevében állanak is, az ajándékozás tárgyát képező vagyron örökösödési eljárást lefolytatni nem lehet. Célszerű azonban az esetek körülményeinek kinyomozása s ha a jegyzők visszaélése megállapítható, ellenük a megfelelő megtorló intézkedéseket kérlelhetetlenül folyamatba kell tenni, nem is szólva olyan esetekről, amiről szintén tudomásunk van, amikor örökhagyó halála után más irta alá az ajándékozási szerződésre örökhagyó nevét. (sz.)

A mérsékelt késedelmi kártérítés mértéke. A Magyar Nemzeti Bank váltóleszámitolási kamatlába az 1929. évi április hó 24-én kezdődő hatállyal évi 8%-ban állapítottatván meg, a pénztartozás késedelmes teljesítése esetében a hitelezőt megillető kártérítésről szóló 1923:XXXIX. t.-c. 2. §-ának második bekezdése szerint járó mérsékelt kártérítés összege a 4960/1927. M. E. szám alatt kibocsátott rendelet (Igazságügyi Közlöny XXXVI. évf. 6. sz.) értelmében 1929. évi április hó 24. napján kezdődő hatállyal a tőkének évi 10 (tíz) %-a. (Ilg. min. T. 505/79. sz.)

Kihirdetett törvények. Az 1929. évi XIII. törvénycikk a Nemzetközi Allategészségügy Hivatal létesítése iránt Párisban 1924. évi január hó 25-én kötött nemzetközi megállapodás becikkelyezéséről. (Orsz. Tár 1929. ápr. 9.)

Rendeletek. 53.503/1928. K. M. sz. „Az ajánlott küldemények feladásához feladók használatára” postai feladóvevények rendszeresítése. (B. Közl. 75.)

1.300/1929. M. E. sz. A földbirtokrendezés befejezése végett szükséges rendelkezésekről szóló 1928:XLI. t.-c. életbeléptetése és végrehajtása tárgyában kiadott 5.580/1928. M. E. számú rendelet kiegészítése és módosítása. (B. K. 76.)

700/1929. P. M. sz. A földbirtok helyesebb megoszlását szabályozó 1920:XXXVI. t.-c. és az 1924:VII. t.-c. alapján megváltást szenvedők kártalanítása. (B. K. 76.)

1.188/1929. N. M. M. sz. A betegségi önkéntes biztosításra felvételnél irányadó korhatár és egészségi állapot. (B. K. 80.)

63.130/1920. F. M. sz. A mezőgazdaságról és mezőrendőrsegről szóló 1894:XII. t.-c. 56. §-ában foglalt rendelkezések végrehajtása. (B. K. 88.)

4.444/1929. M. E. sz. A lakásügyi korlátozások fokozatos megszüntetéséről szóló 888. 1927. M. E. sz. rendelet kiegészítése és módosítása. (B. K. 91.)

83.200/1929. N. M. M. sz. A háztartási alkalmazottak betegségi biztosítási bejelentése. (B. K. 95.)

1.760/1929. M. E. sz. A földbirtokrendezés befejezése végett szükséges rendelkezésekről szóló 1928:XL. t.-c. életbeléptetése és végrehajtása tárgyában kiadott 5.580/1928. M. E. számú rendelet kiegészítéséről és módosításáról szóló 1.300/1929. M. E. számú rendeletben megállapított bejelentési határidő meghosszabbítása. (B. K. 96.)

35.265/1929. P. M. sz. A m. kir. postatakarékpénztár zálogüzletágában és árverési csarnokában fizetendő kamatok és díjak mérséklése. (B. K. 97.)

60.671/1929. P. M. sz. Az idegen államok pénznemeiben megállapított értékeknek az illetékek, továbbá a fényüzési és az általános forgalmi adó megállapítása szempontjából pengőértékre történő átszámítása. (B. K. 97.)

JUDICATURA.

390. Fedezeti váltó kitöltése a kamatokra. A hitelező a követelése fedezetéül kapott váltót nemcsak tőkekövetelése, hanem annak járulékai erejéig is jogosult érvényesíteni s ezért a felperes a későbbi lejáratlalt kitöltött váltót jogosan töltötte ki olyképp, hogy követelése tőkeösszegéhez hozzászámította a már korábban esedékessé vált követelésének a váltó lejáratlalt napjáig járó, összegszerint nem kifogásolt kamatait. (K. VII. 2318/1629.)

391. Valorizáció hagyományál 100 százalékban. Az 1928. évi XII. tc. 15. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy az öröklési jogon alapuló pénztartozások átértékelésénél a hivatott törvény rendelkezéseit úgy kell alkalmazni, hogy az erkölcsi alapon nyugvó ezekben a jogszabályokban a kölcsönös kiegyenlítés és általában a méltányosság elve mind a két fél érdekében lehetőleg teljes mértékben érvényesüljön, nem következtethető az, hogy a törvény e szakaszánál a hivatott törvény 12 §-ában általában a pénztartozások átértékelt összegének meghatározásánál figyelembe veendő körülmények már elvileg akként volnának mérlegelendők, hogy ez által a követelés teljes átértékelés melletti megítélésé be nem következhetne. Ha tehát a fennforgó körülmények és a peresfelek egyéni viszonyai olyanok, amelynek okszerű mérlegelésével az öröklési jogon alapuló pénztartozásoknak teljes átértékelése felel meg a jog és a méltányosság követelményeinek, a bíróság a tartozást teljes átértékelés melletti ítélettel meg az esetben is ha az adóst a fizetés tekintetében késedelem vagy vétkeesség nem is terhel. (Debreceni Tábla, 2223/1928.)

392. Valorizáció bírói letétbe helyezett hozományál. Az 1918-ban felkinált s illetve letétbe helyett 8000 K az 1913. évben átvett 8000 koronának csak a zürichi jegyzés 2.47 arányszámának megfelelő része volt, tehát azt felperes teljes törlesztésül elfogadni nem volt köteles.

De nem volt köteles a felperes ezt az összeget 1928. évben elfogadni még azért sem, mert a hozomány visszaadásának, illetve visszavételének esedékességi ideje, házasság felbontása esetén, a bontás jogerős kimondásával áll be, már pedig a nem vitás tény-

állás szerint a nevezettek között a házasság jogerősön 1923. évi szeptember 18-án bontatott fel.

Ebben az időben pedig, a korona időközi romlása folytán, a letett 8000 K. még kevésbé volt a felperes hozományi igényének teljes kielégítésére megfelelő.

Ezek folytán és az 1928: XII. tc. 15. §-ban foglalt jogszabályra, valamint a peresfelek vagyoni helyzetére (12. §.) tekintettel a m. kir. Kúria a kölcsönös kiegyenlítés és méltányosság elvét helyesen alkalmazottnak találja a családjogi viszonyokhoz szabott 50 százalékos átértékelésben.

A m. kir. Kúria azonban a megítelt 50%-os tőke és járulékaiknak megfizetésére nemcsak az elsőrendű alperest, hanem II. rendű alperest is kötelezendőnek találta, mert a nevezett és a felperes között fennállott házasság vagyoni jogi hatásként a férj a hozományul adott összegért feltétlenül felelős. (K. III. 3490/1928.)

393. Kamat hozomány után. A készpénzhozomány után a kamatok a házasság jogerős felbontásának napjától számítandók, mivel ez a hozomány visszafizetésének esedékességi napja, mihez képest a kamatok nem a keresetlevél napjától, hanem az ítélet rendelkező része szerint a jogerős bontás napjától voltak megítélendők. (K. III. 3490/1928.)

394. Végrendelet alakszerűsége. A birói gyakorlat értelmében a végrendelet érvényességéhez nem kívántatik meg, hogy az alaki kellékek megtartását a tanuk külön záradékban igazolják, hanem elégséges, ha az előirt alakszerűségek megtartása a végrendelet szövegéből nyerhet megállapítást.

A megtámadott végrendelet szövegében az örökhagyónak következő nyilatkozata foglaltatik: „Ezen végrendeletemet teljes meghatározott állapotban és megmásolhatatlanul kezem aláírásával erősítem meg tanuk jelenlétében“.

A végrendelet szövegében tehát bennfoglaltatik annak kijelentése, hogy az okirat az örökhagyó végrendeletét tartalmazza és hogy azt a tanuk előtt írta alá.

A szöveget követő keltezés után a tanuk aláírása előtt levő „előttünk“ kifejezés pedig azt jelenti, hogy a végrendelet szövegében tanusított alakszerűségek a tanuk együttes jelenlétében mentek foganatba (Polgári határozatok Tárába felvett 574. számú határozat).

Ezek szerint az 1876: XVI. tc. 5 §-ában előirt alakszerűségek

megtartását az örökhagyó végrendeletén a tanuk igazolták. (K. I. 3851/1927.)

395. Szóbeli végrendelet érvényessége. A tényállásból kétségtelen, hogy az örökhagyó hozzájárult ahhoz, hogy végintézkedése írásba foglaltassék, ennek következtében kijelentett végakaratára az 1876. évi XVI. t. c. 19. §-a értelmében szóbeli végrendeletnek csak abban az esetben lenne tekinthető, ha az örökhagyó határozottan kijelentette volna, hogy végintézkedését annak írásba foglalása mellett is szóbeli végrendeletnek kívánja tekinteni. Ily értelmű kijelentést azonban egyik tanu vallomása szerint sem tett, miért is végintézkedése szóbeli végrendeletnek nem tekinthető, mint írásbeli végrendelet pedig azért nem áll meg, mert írásba foglalása be nem fejeztetett. Annak a körülménynek, hogy maguk a végrendeleti tanuk az örökhagyó végintézkedését szóbeli végrendeletnek tekintették-e, perdöntő jelentősége nincsen. (K.47/1929.)

396. Kötelesrészt sértő ajándék értéke. Jogszabályt képez ugyan, hogy a kötelesrész kiszámításának alapjául szolgáló vagyon meghatározásánál az ajándékozott vagyonnak az ajándékozás idején volt értéke veendő számításba, figyelembe véve azonban azt, hogy 1923. évben az akkori rendkívüli és bizonytalan gazdasági viszonyok között, valamint a szakértő véleményében említett nagymérvű pénzromlás miatt rendes forgalmi árak ki nem alakulhattak — a meghallgatott szakértőnek az 1923. évre vonatkozó értékelése a megjelölt ingatlanok valódi értékének megállapításánál alapul el nem fogadható.

Sokkal megnyugtatóbb alapot képez ennél peres feleknek az ingatlanok mai értéke tekintetében tett egyező nyilatkozata és pedig annál inkább, mert ez körülbelül megfelel az ingatlanok átlagos értékének. (Győri Tábla, 214/1929.)

103. 36 éves, nőtlen, róm. kath. fővárosi ügyvéd, budapesti, esetleg közfelvidéki kir. közjegyzői irodában helyettesi állást keres. Németül perfect tud.